

VAITKOS Kėstotis

Kalbėninks Salīs – api Žemaitėjė

Salīs Antans (1902-1972) ėš Reketės (Salontū valsčiaus) sava aukštūsius muokslus pradiejė Lietovuos universitetė. Paskiau studėjava Leipcigė ė Hamburgė. Leipcigė bova parašita ėr anuo muokslu daktara disertacėjė „Žemaitiu tarmės. I dalīs: Žemaitiu tarmies krašta istuorėjė“ (1930 m.; vuokėškā). 2025 m. Lietoviu kalbuos instituts ėšlėda ton darba lietovėškā (leidības pruojekta vaduovė dr. Vīniautaitė Simuona).

Po studėju kalbėninks diestė universitetė, isteigė pėrmōjė eksperimėntėnės fonetėkas labuoratuorėjė, parašė pėrmōjė muokslėnė lietoviu tarmiū klasifikacėjė (1933 m.), dėrba daug kėtū darbū. Ė par tus darbus nebspiejė parašitė sava disertacėjės ontruos dalīs – api žemaitiu šnektas ėr anū raida. Vo po kara dar ėr Amerėkuo atsėdūrė...

Pėrmuo disertacėjės dalie Salīs ėšnagrėniejė Krīžiutu ordina kruonėkuos (lig pat 1400 metu) rastus Žemaitiu krašta vėitu vardus ė žmuoniū kraustīmuos diel kara so krīžiutės. Tad tas darbs ėr reikšmings ne tik žemaitiu kalbā, bet ėr istuorėjė, ė geografėjė.

KORŠIU ŽEMAITĖJĖ

Salīs sava darbė aprašė istuorėnė Žemaitėjė – i vakarus nu Neviežė. XIII-XIV o. Žemaitėjės rėbas bovossė tuokės: pėitūs – Nemuns, šiaurie – Mūša ė Vėnta, vakarus – Mītuva ė Žarienu ežers. Vo jou i vakarus gīvenė koršė.

Planuojemu ožgruobė žemiu dalības tarp Korša vīskopa ė Teutuonu ordina magistra vīka 1253 metās. Bova nuruodītė tuokėi koršiu gīvenamis kraštā: Cecilis, Pilsaten, Megowe, Duwsaren (dabartėniu žemaitiu dounėninku pluotė).

Ceklis (žem. Keklīs?) – pats dėdėsis koršiu krašt. Raštūs rondamis vėituovardė gan tėkslė paruoda ton pluota: Alsiedė, Apoulė, Babrungienā, Imbarė, Gondinga, Gardė (dabā – Žemaitiu Kalvarėjė), Gargždā, Grūstė (Grunstė!), Kartėna, Muosiedis, Rėitavs, Skouds ė kėtė (sorašims – pagal abėcelė).

Kėtė kraštā – aiškė mažesnė. Miegova – kor Palonga ė Kretinga, Pėlsuots – dabartėnės Klaipiedas posie (Dreverna, Kaluotė, Žardė).

CĖNTRĖNĖ ŽEMAITĖJĖ

Kalbėninks mėnavuo Žiemgaliu Žemaitėjė (Žagarės krašt pri Mūšas), Karšuva (nu Nemuna i šiaurė lig pat Ceklė), Šiauliū krašta (terra Saulen). No pats svarbiausis – Žemaitėjės cėntros.

Raštūs sorašitė vėitu vardā nuruoda Žemaitėjės pati vėdori: Betīgala, Ariuogala, Jurbarks, Veliuona, Kaltėnienā, Kražė, Loukė, Medėninkā (dabā – Varnė), Medviegalis, Tverā, Raseinė, Kelmė, Viduklė, Veliuona ė kėtė.

DĪKRAS (TĪRLAUKĖ)

Kninguo ėr rašuoma, ka po 1283 metu prasėdiejė žiaurė mūšė diel vėsū netuolėi Prūsėjės stuoviejosiu žemaitiu pėliū. Po puoras dešimtmetiu žemaitė gava trauktėis. Tėp atsėrada toštė tīrā. Ordins nuoriejė sava žodimās priverstė žemaitius pasėdoutė, vo atsėdūrė Karšuvuos tīrlaukiūs...

Šiaurie po vėsū baisomu atsėrada tīrs nu Tveru – par Alsiedius – link Papėlės ė Žagarės. Ė žiemgalė par

ton tīra musintās dā biega pas žemaitius...

Tuos dīkras nestuoviejė sovės toštės – žmuonis mēdžiuojė, meškeriuojė, jiemė medo. No tik po Žalgėrė mūšė žemaitė galiejė parėtė i sava žemės. Konėgākštīs Vītauts 1420 metās rašė, ka tuos žemies kėta karta ėr bovossė žemaitiu pėlis ė kaimā, kon ė dabā tebruoda kalnelė ė līgomelės.

ŽEMAITĖJĖS SĖINAS

Po Žalgėrė mūšė sosėkūrosi Dėdžiuoji Žemaitėjė. Salīs aprašė tuo laikmetė krašta rėbas.

Šiaurėnė sėina nustatė Melna taikuos sosėtārėms 1422 metās. Ana ejė nu Švėntuosės opės – link Muosiedė, Barstītiu, Seduos.

Rītėnė sėina nu seniausiu laikū bova Neviežis.

Pėitėnė sėina vėn bova Nemuns.

Vakarėnė sėina po Žalgėrė mūšė jau nebova so koršės. Melna taikuos sosėtārėms nustatė rėba, katra ė paskiau bova tarp Klaipiedas krašta ė Dėdžiuosės Lietovuos. Kninguo pamėnavuotė ėr Ordina atstuovu nuruodītė Vītauta ėr Ordina žėnklā senūs ožoulūs ė kėtūs mediūs.

ŽEMAITĖJĖS SOSKĖRSTĪMS

Pačiuos Žemaitėjės administracėnis soskėrstīms lig pat XVI omžiaus nier žėnuoms. Senūsūs raštūs ėr pamėnavuotė Medėninkā, Kaltėnienā, Kražė, Viduklė, Raseinė, Ariuogala, Veliuona, Betīgala, Platele ė kėtas žemės.

1417 metās Vladisluovs isteigė 12 katalėku parakvėju. Raša, ka kuožnuo bovosiuo Žemaitėjės apskrėtie sotvarkės po parakvėjė.

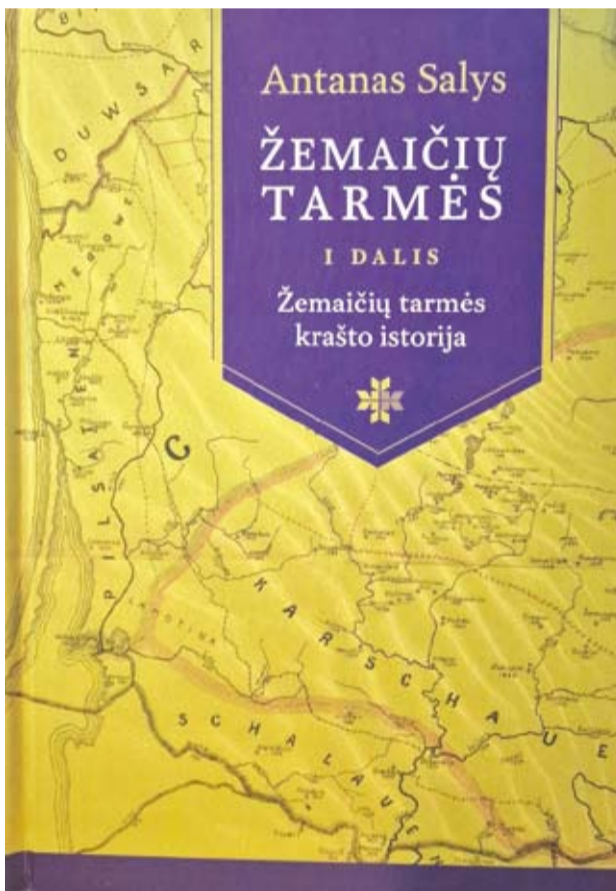
DĪKRU APGĪVENDĖNĖMS

Neprietelė metu metās ejė ė žodė, ejė ė žodė. Kninguo ėr ne vėins pamėnavuojėms ėš Ordina metraštīu, kāp vėsė ožpoltė vīrā so sava žmuonuoms, vākās ė gīvuolės bova a so ognė, a so kardo sonaikintė...

Daug žemaitiu gava biegtėis. Ė tik po Žalgėrė mūšė anėi galiejė sogrīžtė i sava žemės. Tumet ėš Žemaitėjės cėntra apgīvendėnėma srautā ejė i vėsas posės.

Kninguo ėr atskėrs skīrios api Klaipiedas krašta apgīvenėma.

Plungė

Kalbėninka Salė Antana disertacėjė lietovėškā.

I kninga idieta žemielapė gabals.

Balsis a žodyje Samaiten yra, matyt, susijęs su atviru lie. e tarimu. Dvi-balsis ei vietoj ai aiškintinas, ko gera, vien tik ortografija. Rusiškos pavadinimų formos Жемоити, Жомоити gali būti kildinamos tik iš lie. žemaitis, žemaitė. O iš pavadinimo Žemaičiai, Žemaiten' būtų turėję rastis *Жемоити, *Жомоити. Plg. Курсь, PSRL 1 2 : la, kursis 'kuršis' ir analogiškai Русь, Rusija'. Pirmą kartą 1409 m. (CEW 976 f) ir paskui pasikartodamos lotyniškuose šaltiniuose pasirodo formos Semogite, Samagyte, Samagitte, Samogittae, Samogite kaip tautovardžiai, o Samagicia, Samagitia, Samagittia, Samogithia

Žemaitiu žemės pavadėnėmā...

ŽEMAITĖŠKA RAŠTA LAIKS

2024-ėijė bova Žemaitėška rašta metā. „Žemaičių saulutė“ i kuožna nūmeri diejė po ketoris atskėrus poslapius – mūsa kalbā ėr istuorėjė, literatūrā ė kėtims kultūras dalikams, kraštuotīrā ėr etnografėjė.

Vo kon 2026-ėijė? No ė viel rėk rašitė truopnė, savuotėškā. Napalėstė. Naožlėstė sava vėitas. Jug mūsa žemė – sava ruoda.

Stuojė žemaitėška rašta laiks.

ŠIAME NUMERYJE

3 psl.

„Paaiškinkit man knygą!“ (I)

VAITKOS Kėstotis

Kas tēi par šiaurės žemaitė kretingėškė

Lietuvių kalbos institutas (LKI) lėd vēsuokiausės kningas: žuodīnus, muokslėnės studėjės, rinkėnius, monuografėjės, perėjuodėnius leidėnius. Ė muokslėninkams, Ė muokītuojems, Ė vēsims pėlietems. Poiki īr muokuomūju kningu serėjė „Lietuvių kalbos tarmės mokyklai“. LKI leidīklas diemesė jau solaukė pėitū žemaitė raseinėškė Ė varnėškė, rītū aukštaitė utenėškė Ė kupiškienā, vo Ė kėtė Lietuvoos pašalė. Šiaurės žemaitems kretingėškems skėrtuo kninguo galem paveizietė – kuokėi ĉe dalīkā īr tuo serėjūo aprašūomis.

GEOGRAFĖJĖ

Vakarū posie „kretin-gėškė“ prigaun Baltėjė so vēso Palongo.

Šiaurie torem Latvė-jė.

I šiaurės rītus nu Muo-siedė Ė Plungės – šiaurės žemaitė telšėškė so Skou-do Ė patės Telšės.

I pėitritius nu Rėitava Ė Judrienu – pėitū žemaitė varnėškė, dūnėninkā.

I pėitvakarius nu Gargždū – Prūsū Lietova (dabā jou saka – Mažuojū Lietova), donėninkā.

KALBA

Vo kāp tēi „kretin-gėškė“ šnek Ė raša? Anus aiškė gali atskėrtė nu varnėškiu dūnėninku, katrėi jied dūna, ožgerdamis pīno. Donėninku nedaug balėkėn – retā kamė ba-ėšgėrsi. Vo panašiausė šnek šiaurės žemaitė telšėškė, kretingėškiu sosiedā donėninkā.

Pagrindėnis skėrtoms tarp sosiedu – trumpū-ju balsiu tarėms žuodė kamienė. „Kretingėškė“ balsius: kormis, kormė; skoto, skoti. Vo „telšėškė“ jau kaitaliuo balsiu platoma linksniūs Ėr asmėnuoties, priklausomā nu tuolesnė balsė: kurmis, kormė; skoto, skutī.

Kninguo „kretin-gėškė“ tarmie īr aprašīta gan smolkė – ka tik būtom okatas studėjoutė...

PASAKUOJĖMĀ

I kninga īr sodietė 24 pasakuojėmā: api vākū žaidėmus Ė darbus, api žanatvė Ė žvejība, api kaukus Ė žīdus, api triemėmus i Vuokītėjė Ėr i

LKI muokuomāsis leidėnis (2020 m.).

PĖRMUOJI PĖIMĖNAVĖMA DĖINA

Reikiejė tou karvė ganītė. Moni pėrmōjė dėina ka Ėšvedė so karvė i mėška, aš tebėbovau musintās kuokiū – septīniū metu nebovau. No jau tū kėtū nedavė – nē tuos uožkas, nē tuos ta avėis nedavė, nē tuo veršė, – karvė. No Ė nepamuokė, kāp rėk ganītė tou karvė. Viešpateliau! Ėšvedė moni tēn i padarbė – Lingė no jau gīvena. Nepasakė, ka to ĉe Ėš ĉe niekor nenuėk. Vo tēn eėjė tuoks kelelis ont Želviū tėlta. Ta karvė isėtaisė tou pakelelio, tou kelelio, Ėr eit ana i prieki. Ėr eit ana i prieki, Ėr eit – Ėr aš nu ožpakalė, i oudėga isėkėbosi. Vo gīvuolis mėškė – ons vēns bėjė.

Ėš vēina pasakuojėma, ožrašīta valog dabartėnės žemaitiu kalbuos rašības.

Sėbėra. Tekstā ožrašītė Ė specialio rašto – fonetėnė transkripcėjė (lūo), Ė savuotėško vertėmo i bėndrėnė – transpuonavėmo (lój(a); liet. loja). Vo dar Ė garsa īrašā pridietė USB raktė – atmintokė.

Tuokėi tarmėškā ožrašītė pasakuojėmā – auksa verties. Jug kėik būn, ka vēinė žemaitė (kalbėninkā, etnuoluogā, kraštuotirėninkā) šnekėn kėtus žemaitius,

klausėnie, tėraujės, vo paskiau vēskon soraša bėndrėnė lietoviu kalbo! Ė tumet pasakuojėmā palėikt bėški ba dūšės, ba smuoka...

POEZĖJĖ

Kninguo – Ė šmuots eilieraštiu, parašītu 13-kas tuo krašta poetu. Nu Kazragė Algėrda (1928-1996) Ėš Darbienu Ė Diržininka Juona

Pirmoji piemenavimo diena

reikiejė^(e) tou_kārvė^(e) ganī^(e) t^(e) || mōn⁽ⁱ⁾ | vėr^(u) | pėrmūoi^(e) dėin^(a) | ka īšved^(e) sō kārvė^(e) i_ mēšk^(a) | āš te^(b) b^(o) au musintā.s k^(o) k^(u) || septi nūr mē^(t) nabovau || nō_jāu tūr kėtūr nā.dau^e | nē_tuos uošk^(s) | nē_tuos t^(a) avėis nē.dau^(e) | nē_tuo vērš^(e) || kārvė^(e) || nō_ē nepamuok^(e) | kā_p rē^(k) ganī^(t) tou_kārvė^(e) || viešpatėliu || ē.šved^(e) mōn⁽ⁱ⁾ tēn_i padārb^(l) | lingė nō_jāu gi.vė⁽ⁿ⁾ || nepasā_k^(e) kà(d)_tō_ĉė īš_ĉė niėkōr nēn^(o) ĉ_k || o_tēn ē_j^(e) t^(u) oks_kelė^(l) s ont ont *žėl⁽ⁱ⁾ t^(e) || tā kārvė^(e) i se_tais^(e) tou pākėlėl^(o) | tōu kėlėl^(o) | ę_r_ėit ān^(a) i_priek^(l) || ę_r_ėit ān^(a) i_priek^(l) | ę_r_ėit || ę_r_āš n^(o) ožspakā^(l) | i_ōudėg^(a) i.sėkė.bos⁽ⁱ⁾ ||

Reikėjo tą karvę ganyti. Munì ('manė'), vėrù ('turbút'), pirmąją dieną, kà ('kaì') išvedė su karvė į mišką – aš tebebovau ('tebebovau'), musintais ('turbút'), kokių septynių mėtų nebovau. Nū ('nà'), jau tū kitū {gyvulių} nėdavė {ganyti}: nē ('nė') tōs ožkos ('ožkōs'), nē tōs tā (taì) avėis, nē tō vēršio. Kārvė. Nū, i(r) nepamokė, kaip rėik(a) ('rėikia') ganyti tą karvę. Viešpatėliu ('viešpatėliu'). Išvedė munì ten į padarbį⁴⁷ – Lingiaì, nu, jau gyveno. Nepasakė {man}, kad tū ĉiā {būk}, iš ĉiā niėkur nenuėik. O tēn ējo ('ėjo') tōks kelėlis ānt ('link') Želviū tėlto. Tā kār-vė įsitaīsė tuō pakeleliū, tuō keleliū ir eīt(a)

Vėina pasakuojėma Ėštrauka Ėš kningas.

(1930-1999) Ėš Maceniu šalėp Plungės – lig dabartėniu.

Leidėnė sodarītuojės Lubienė Jūratė Ė Leskauskaitė Asta raša, ka tarmėškā parašīta poezėjė rīškiausė ruoda kalbuos vaizdingoma, tortingoma Ė gīvībingoma. Tad Ėškada, kad i kninga nepapoulė žemaitiu poezėjės klasėks Anglickis Stasis (1905-1999), gėmės Bernuotavė (Plungės r.), „telšėškiūs“. Nepapoulė Ė Mačernis Vītauts (1921-1944), gėmės-Šarnelie, šalėp Žemaitiu Kalvarėjės, – mat rašės lietovėškā. Vo rašītuojė Žemaitė (1845-1921) Ėš Bokontės šalėp Šateikiu nikoriou negaliejė pakliūtė i ton kninga: rašė tik pruoza, vo dā Ė žemaitėškė ronkraštė kažkor prapoulė...

KALBĖNINKĀ

„Kretingėškiūs“ – daug žėnuomu kalbėninku. Tik 9 tier aprašītė tuo kninguo. Sodarītuojės raša, ka ton būri gal papėldītė naujės muokslėninku pavardės.

Salīs Antans (1902-

pėišas	piešos	suodžiai
rakībuols	rakībolas	rakandas
rinkis	rinkis (skol.)	lankas
i rinki (biegtė)	i rinkj (bėgti)	aplīnk (bėgti)
pīlinė	pīlynė (skol.)	kamuolys, sviedīnys
švėlpis	švilpis	švilpynė
tūtis	tūtis	ĉiulptukas, žindukas
žombis	žambis	žagrė

Žuodīnelė gabalielis.

1972) Ėš Reketės (Sarlontū valsčiaus) – garsos kalbėninks, Kazimiera Būgas muokėnīs. Ons parašės, ka pradiejos kalbietė tik bėndrėnė kalbo Ė pametos tarmė, kalba Ėššėšer... Aleksandravīĉios Jūzaps (1920-2007) Ėš Būbeliu (Kretinguos valsčiaus) – pėrmāsis somėslėjės, ka rėk parašītė sava tarmies žuodīna. Ėš anuo sorinktū žuodiu Ė pasakīmu bova Ėšlėsts pėrms muokslėnis, aiškėnamāsis žemaitiu žuodīs – „Kretingos tarmės žodynas“ (2011 m.).

Plungėškė kalbėninkė Pajėdienė Jūratė raša, ka vēsėp tēi žemaitė īr vertėnamis: Ėr ožsėpīrėn, Ė nešnekė, Ė nepaslonkė, Ė nemandagė... No nieks tēp gerā žmuogaus būda neėšdoud kāp anuo patėis kalba.

ŽUODĪNIELIS

Kāp kalba – ba žuodiu. Kāp tarmie – ba sava krašta žuodiu!

Kninguo īr sorašīts šmuots „žemaitībiu“: septīniuolėkėnis, dvėjuo, mūsāsis, oustā, stāibis, rėitā, koškis, bogštos, nagažis, slinkis, soskis, kriuoaktė, apkīrietė, kībintė, līgtėis, krauluotė, skabītė, tūbā, solpietė, krasė, paišielis, rinkis, švėlpis, tūtis, kliunkis, kriopis.

Vo jug kėik būn tekstu – poikiausi fonetėka, no žuodė – bamaž vēsė Ėš lietoviu bėndrėnės. Ė tumet kalba soprastie. Kningu serėjė „Lietuvių kalbos tarmės mokyklai“ – kāp kuoki laika mašėnelė – parved mumis i senus gerus laikus...

Plungė

Žuodis

Mon Pondėivalis nadavė sparnūm,
Tėk davė žuodi, nuostabė sparnouta,
Katras pakėlst Ė vērš aukštūm kalnūm,
Kor Ė sapnelie mona nasapnouta.

Pakėlst tas žuodis vērš šalėis gimtuos,
Rūpintuojielī milėma aplonka,
Tou žuodi milėma kartuos,
Ė pasėmatīma ka Ės par lonka.

Tas žuodis nutop ont šėrdėis jaunuos
Ė ons pragīst kap paukštis nuostabiauis,
Ė to narasi gražėsnies dainuos
Ož ton, kor sava žuodės to Ėšausi.

Žodis

Mān Pondievālis¹²⁶ nėdavė sparnū,
Tik davė žodj, nuostabīā sparnuotā,
Katras pakīlst ir viř aukštū kalnū,
Kuř ir sapnėlė¹²⁷ māno nesapnuota.

Pakīlst tas žodis viř šaliės gimtōs,
Rūpintojėlī mýlimā aplānko,
Tā žodj mýlima¹²⁸ kartōs,
Į pasimātymā kai eīs pėr laņkā.

Tās žodis nūtup¹²⁹ ant širdiės jaunōs
Ir aņs¹³⁰ pragýst kaip paukštis nuostabiāuis¹³¹,
Ir tū nerāsi gražėsnės dainōs
Už tā, kuř sāvō žodžiais tū išāusi.

Diržininka Juona eilieraštis.

„Paiškinkit man knygą!“ (I)

Kovo 20 d. Plungės viešoji biblioteka kvietė į išskirtinį renginį – susitikimą su filosofijos mokslų daktaru, politiku, vertėju ir rašytoju Mantu Adomėnu ir žurnalistu, knygų apžvalgininku, literatūros ekspertu Audriumi Ožalu, kurie plungiškiams pristatė M. Adomėno intelektualų šnipų romaną „Moneta ir labirintas“. Minėtasis susitikimas – Plungės viešosios bibliotekos įgyvendinamo projekto „Literatūriniai susitikimai Plungės viešojoje bibliotekoje – paiškinkit man knygą!“ pirmasis renginys.

Dviejų intelektualų nepaprastai įdomaus pokalbio fragmentą apie knygos atsiradimą, rašymo aplinkybes, knygos žanrą siūlome ir „Žemaičių saulutės“ skaitytojams.

Audrius Ožalas: „Moneta ir labirintas“ – knyga, tapusi bestselleriu, kurios jau prieš keletis metų parduota 26 tūkstančiai egzempliorių. Lietuvos mastu tai neįsivaizduojami skaičiai. Net neatsimenu, kad per pastaruosius penkerius metus tiek būtų parduota kokios kitos knygos. Tai knyga, kurios skaitytojais tapo tiek labai rimtą, filosofinę, tiek pramoginę literatūrą besirenkantis knygų mėgėjai. Tad dabar ir norėčiau jus klausiti: koks buvo lūkestis, rašant knygą, ar rašydamas galėjote įsivaizduoti, kad štai ji bus pristatoma Plungėje?

Mantas Adomėnas: Ne, šito tikrai nesitikėjau, vienintelis lūkestis buvo, kad knyga neliktų nepastebėta. Iš pradžių pats sau negalėjau pasakyti, kokio tai žanro knyga. Taip, rašiau šnipų romaną, bet išėjo ne visai toks. Atrodė, kad tas „kentauriškumas“ gali būti priežastis, kodėl knyga neras skaitytojo. Vėliau, kai žmonės pradėjo apie ją kalbėti, kai ji tapo perkama, kai „Vagos“ knygynuose ji pakilo į dešimtuką, – man tai buvo netikėta. Taigi, dar kartą ne: kai knygą parašiau, kai ji buvo išleista, tikrai nesitikėjau, kad mes ją aptarinėsime Plungėje, Plungės bibliotekoje.

A. O.: Jaunius Petraitis, taip pat išleidęs vieną knygą, kuri irgi puikiai perkama, 15 min. It recenzijoje apie jūsų knygą rašo: „Pirmą kartą apie „Monetos ir labirinto“ autorių teko išgirsti politikos mokslų studijų metais. Universitete tarp studentų sklido gandai apie iš Kembridžo neseniai grįžusį jauną poliglotą ir galimai protingiausią žmogų Lietuvoje, kuriam vieni niekai iš senovės graikų kalbos išversti Herakleito dialektikas. Jau tada buvo keista, kad toks eruditas pasuko į politiką“. Štai dabar jūs pasukote į rašytojo kelią. Kas buvo postūmis: be abejo, meilė knygoms,

o kas dar? Kas yra tas, knibždantis viduje, kad štai gal pabandyčiau rašyti?

M. A.: Turiu pasakyti, kad knibždėjo seniai. Visą laiką pavydėjau žmoniems, kurie gali rašyti knygas. Tiesą sakant, pavydžiu tiems, kurie geba rašyti poeziją. Pažinojau daug poetų, bendravau su jais, augau, studijavau kartu, skaičiau, nuo jaunumės žavėjaisi. Pavydėjau ir rašytojams. Visą laiką galvojau: ne, aš nesu toks, aš nesu pašauktas. Mes dar turime labai daug romantinio įvaizdžio, kad rašytojas yra žmogus, tam išrinktas, pašauktas ir dar prieš gimdamas ir dar prieš gimdamas žinantis, kad jis bus rašytojas. Todėl aš labai ilgai neleidau sau to daryti, tiesiog galvojau, kad nesu keletas dalykų. 2004 m. grįžau į Lietuvą ir susidūriau su tuomet man visai nauja tikrove. Tais metais mes įstojome į Europos Sąjungą ir NATO, Vilnius tapo NATO šalies sostine. Taip jau likimas lėmė, kad teko iš arti, ne iš vidaus, pamatyti povandenines intrigas, mūšius, kovas, aistras, kurios virė tame, ką mes vadiname žvalgybų pasauliu. Čia, toje naujojoje žvalgybų sostinėje (NATO siena pasislinko į Rytus nuo Vilniaus), susidūrė ne tik centrinės žvalgybos agentūros, ne tik britų, čia veikė taip pat ir rusų žvalgybos, baltarusių KGB ir kitos, dar ekscentriškesnės, čia vyko kvapą gniaužiantys dalykai ir man buvo gaila, kad niekas to nefiksuoja. Vėliau, po kelerių metų, išėjo viena Edwardo Lucaso knyga, kurioje rašoma apie Vakarų ir Rusijos žvalgybos santykį nuo revoliucijos iki maždaug šių dienų. Viename skyrių buvo kalbama apie tai, kaip buvo sugautas vienas aukšto rango estų pareigūnas, šnipinėjęs Maskvai. Aš šią istoriją, kaip viskas buvo iš tiesų, žinojau ne iš knygos: žinojau, kad minimas pareigūnas buvo demas-

kuotas Vilniuje. Iš Talino jis atvažiuodavo į Vilnių susitikti su savo taip vadinamu „kontrolieriumi“, rusų agentu, kuris perduodavo užduotis, priimdavo informaciją ir t.t. Lietuvos saugumas, demaskuojant tą agentą, atliko kartinį vaidmenį, bet apie tai knygoje nė žodžiu nebuvo užsiminta. Aš Edwardą Lucasą pažįstu jau seniai, tad klausiu jo, kodėl jis apie tai knygoje nieko neparasė. Atsakė: „Jūsų žmonės atsisakė apie tai su manimi kalbėtis“. Štai todėl knygoje visa vaizduojama kaip estų sėkminga operacija. Dėl to man buvo truputį skaudu. Paskui ilgai gainiu emė bręsti supratimas: „O gal man reikia pabandyti?“. Taip pradėjau po truputį knebenti tą mintį. Labai pamažu. Vieną vasarą su šeima atostogaujant Italijoje, žmoną su dukra išleidęs mokyti italų kalbos, atsisėdau ir bandydavau kažką rašyti. Taip parašiau kokį dešimt puslapių, paskui toks rašymas, kai parašai keletą sakinių ir tą rašymą vėl užmiršti, kažkaip ilgai užsitęsė, kol kažkuriuo metu staiga apėmė šišas, ir tada jau sėdau rimtai rašyti. Taigi, negaliu sakyti, kad buvo kažkoks apreiškimas, kad pasirodė šviesa ir išgirdau sakant „Mantai, sėsk ir rašyk, „tolle scribe“, imk ir rašyk, apreiškimo, kaip Augustinui vaiko balsas pasakė „tolle lege“, imk ir skaityk, nepatyrčiau, bet labai pamažu jausmas, kad gal ir man reikia pabandyti, kad turiu rašyti, brendo. Netikrumas, ar

galiu būti rašytojas, išliko tol, kol žmonės nepradėjo pirkti knygos. Tada supratau, kad, pasirodo, galiu rašyti.

A. O.: Kas pirmieji perskaitė knygą? Ką sakė? Kad reikia publikuoti?

M. A.: Šeimos nariai ir pora bičiulių. Vienas sakė, kad su knyga bus daug darbo, kitas – kad aš ne Prustas. Bet dar kiti sakė, kad knyga įdomi. Tiesa, man ją teko perrašyti porą kartų. Tuo metu aš baigiau ruošti disertaciją Kembridže. Ką parašęs, parodžiau savo vadovui. Jis pasakė: „Daug prirašei, bet ne tie žodžiai ir ne tose vietose“. Supratau, kad reikės daug perrašinėti, taigi, pats sau buvau pirmasis kritikas. Vėliau pora žmonių perskaitė ir paskatino: „Gana įdomu“. Tuomet rankraštį parodžiau „Baltų lankų“ vyr. redaktorei Saulenai Kochanskaitei. „Baltos lankos“ eksperimentuoja, nebijo rizikuoti – priimti ir išleisti nežinomą autorių. Tai taip ir nutiko – mano knygą išleido „Baltos lankos“.

A. O.: Taigi, išleistas pirmasis šnipų romanai. Kodėl iki šiol Lietuvoje nebuvo šnipų romanų ar, tiksliau, jų išleista vos keli? Beje, pats terminas „šnipų romanai“ – kas tai? Jūsų knyga apibūdinama labai įvairiai: vieni sako, kad tai filosofinis romanai, kiti – kad intelektualus šnipų romanai, treči – kad tai detektyvas. Bernardas Gailius jūsų romaną pavadino realistine magija. Man visai pa-

M. Adomėnas (kairėje) ir A. Ožalas.

tiko tas pavadinimas, nes knygoje tarsi bandoma sukurti kažkokį išgalvotą pasaulį, kuris sykiu yra ir realistiškas, nes knygoje minimi ir realūs įvykiai. Visgi gal reikėtų atskirti: kas yra šnipų romanai, o kas detektyvas?

M. A.: Jei vaizduojami kokie nors nuotykių, nužudymai, tai vienu bendru žodžiu vadinama detektyvu. Bet tarp trilerio ir detektyvo yra esminis žanro skirtumas: detektyvas turi aiškų pabaigą – yra lavonas, bet neaišku, kas žudikas; trilerio atvirksčiai: žinome veikėjus, kartais žinome net priešininką, bet nežinome, kaip viskas baigsis. Štai, pavyzdžiui, klasikinis F. Forsaito trileris „Šakalo diena“: mes žinome nusikaltėlių, jo mąstymą, bet iki pat paskutinės akimirkos nežinome, kaip viskas baigsis, kas laimės. Tai tipiškas šnipų romanai: žinomi veikėjai, bet nežinoma pabaiga. Neskaičiusiems mano knygos, trumpai ją pristatysiu. Veiksmas, su tam tikrais ekskursais į praeitį, apima 2017–2018 metus. Karas Rytų Ukrainoje jau prasidėjęs, vyksta susidūrimas tarp Lietuvos ir Rusijos žvalgybų specialiųjų skyrių, kurių sritis – gilioji geopolitika, tiksliau – tai kova dėl regiono ateities. Lietuvos žvalgybininkai atsiduria Rusijos užnugaryje ir ten patiria įvairių išbandymų. Romano

veiksmas keliai iš vietos į vietą, sakykim, iš už Šiaurės poliarinio rato Rusijoje į Stambulą, be abejo, figūruoja Vilnius ir Rytų Ukraina. Taigi viskas vysta labai neseniai (sąlyginai neseniai, nes pasakojime egzistuoja autoriaus įneštas metafizinis sluoksniš) ir daugelis knygoje vaizduojamų operacijų labai panašios, analogiškos realiai vykusioms žvalgybinėms operacijoms. Bet valstybinės paslaptys, nebijokite, neišduotos.

A. O.: Skaitydamas jūsų knygą pats bandžiau išgliaudyti, kiek koks faktas realus, kiek ne, kiek reali kokia asmenybė, kiek nereali – manau, tai taip pat prisideda prie skaitymo malonumo. Praėjus kiek laiko po knygos perskaitymo ir Lietuvoje vykstant visokiems įvykiams, pradėdai galvoti, kad štai man kažką primena – M. Adomėno knygą. Turbūt visi, kurie seka politinius įvykius, prisimena toki prastai pagarsėjusį kultūros viceministrą Aleksandrą Broką, priklausiusį ritmologijos judėjimui, kuris, pasirodo, buvo susijęs su Rusija, su ezoteriniais judėjimais Rusijoje. Ir mūsų aptariamoje knygoje rašoma apie tai, kaip Rusija veikia aplinkines valstybes, pasitelkdama ir misticizmą, ir ezoteriką, ir kitas priemones. Žmonės Lietuvoje skaitydami šnipų romanus kartais galvoja, kad štai autorius čia tikrai perlenkia lazda, tačiau ką tik minėtas Broko pavyzdys liudija realybę ar gal yra keistesnis net už fikciją.

M. A.: Politinės karjeros metu turėjau plačiai domėtis Rusijos valstybine ideologija ir ideologais, kurie įkvepia dabartinį režimą, ir su jais susijusiomis įvairiomis

Renginio dalyviai.

„Paaiškinkit man knygą!“ (I)

ATKELTA IŠ 3 PSL.

mistinėmis istorijos teorijomis. Šaltiniai tebėra tie patys. Aš panaudojau juos kaip įkvėpimą kurti žvalgybiniam veiksmui. Tokie žmonės kaip Putinas ir jo aplinka sėmėsi iš tų pačių šaltinių kurdami savo viziją ir nežmonišką aplinkinio pasaulio užvaldymo siekį, kurį kaip vykstančią tragediją mes dabar matome Ukrainoje. Tai visiškai neatsitiktinumas. Nuostabu ir keista, kad kartais gyvenimas pakartoja tai, kas parašyta knygose. Viename ritmologijos skyrių aptariama, kaip naudojantis ezoteriniais tinklais (o tai pagrįsta realia analize, kai per visokias dvasines doktrinas, ezoterinius kultus) Rusija „užkabina“ žmones ir juos „pririša“, indoktrinuoja ir pajungia savo valiai. Kitas, mažiau grėsmingas atvejis, kuris man pačiam buvo labai nuostabus, – turėjau susitikti su Konstantinopolio patriarchu. Rašydamas knygą aš jau buvau aprašęs vizitą į Fanarą (Fanaras arba Feneras – Konstantinopolio (Stambulo) rajonas, kuriame įsikūrusi visuotinio patriarchato vadovybė). Be abejo, viską aprašiau naudodamasi tuo, kas iškilmingai vadinama „atvirųjų šaltinių žvalgyba“, t. y. naršydamas internete. Nagrinėdamas nuotraukas, iki detalių atkūriau visą aplinką: ir ant grindų paklotą kilimą, ir ant sienų kabančias ikonas, ir Atatiurko portretą. Ėjau Užsienio reikalų viceministro pareigas (knygos rankraštis tuomet jau buvo baigtas), kai prasidėjo karas Ukrainoje. Protestuodami penki Lietuvos ortodoksų kunigai atsisakė paklusti Maskvos patriarchui (iki tol Lietuvoje buvo tik Maskvos patriarchato stačiatikių bažnyčia). Tie kunigai buvo pašalinti iš Bažnyčios. Premjerė manęs paprašė pasirūpinti, kad kunigai būtų sugrąžinti į Bažnyčią, bendraujant su Konstantinopolio patriarchu. Tuomet man teko važiuoti į Stambulą ir susitikti su patriarchu Baltramiejumi jo kabinete. Tai buvo netikėta proga pamatyti, ar aš vis-

Iš kairės: G. Gurevičiūtė, M. Adomėnas, G. Matevičiūtė, A. Ožalas, R. Antanavičiūtė.

ką teisingai aprašiau savo romane. Viskas buvo labai teisingai, išskyrus vieną detalę: įsivaizdavau, kad tas kabinetas buvo pirmame aukšte į kairę nuo pagrindinio įėjimo, o tikrovėje pasirodė, kad jis yra trečiame aukšte ir į dešinę... Toks įdomus dalykas: parašiau apie vizitą knygoje, ir jis realiai, iš tiesų įvyko. Ir, beje, dėl labai panašių priežasčių.

A. O.: Be abejo, jūs bendraujate su įvairiais aukšto rango politikos ir turbut žvalgybos žmonėmis – kaip jie perskaitę vertina jūsų knygą? Sako, kad pakankamai realistiška ar ne?

M. A.: Buvo ir „taip“ sakančių, buvo ir tokių, kurie bandė atspėti, kas yra kas.

A. O.: Kam nors pasisekė, atspėjo?

M. A.: Romanas – tai ne knyga apie realius žmones, pakeistais vardais. Kita vertus, realūs žmonės dažnai būna įkvėpimai: iš vieno paimi vieną bruožą, iš kito – kitą, ir sukuri kažkur matytą personažą kuriame nors netikėtame kontekste. Mes negalime sugalvoti žmonių, jie ateina iš patirties. Visiems knieti ieškoti, kas už kokio vardo slypi, bet nėra taip, kad tik pakeisti vardai, užtenka juos atspėti, ir viskas bus žinoma. Ne spėlionės, man įdomiau vertinimai. Štai jau minėtas Bernardas Gailius, kuris dirba Valstybės

saugumo departamente, kuris „Monetos ir labirinto“ recenzijoje rašo, jog „tai nėra maginis realizmas, tai greičiau

realybės magija“. Knygoje jis aptiko žvalgybos dvasios, žvalgybos pašaukimo atspindėjimą. Man tai buvo labai malonu,

UŽTIKUS KRŪMELĮ RŪTŲ

nuskyniau šakelę
pamerčiau į vandenį
laukiu
kad išleistų šaknis
tebelaukiu...
kantriai ar nekantriai
laukiu

pageltę lapeliai
suspaudė širdį
nemirk
prašau nemirk
taip noriu pasodinti tave darželyje

nupinti vainikėlį
užsidėti ant galvelės
kad nurimčiau
atjaunėčiau
pakilčiau lig žvaigždžių

Lidija Šimkutė

Lidija Šimkutė Lietuvoje. 1987 m.

nes aš iš tiesų rašiau visa stebėdamas iš šalies, iš išorės. Mane ta sritis žavi ir domina, bet tikrai nesu dirbęs žvalgyboje. Kiti kūrinyje atpažino dvasios paradigmų kaitą nuo pirmųjų dienų, kai viską patiems reikėjo kurti, kai jautė didžiulį įkvėpimą, jog dabar gali pasiekti lemiamą pergalę, iki suvokimo, kad tai yra nesibaigianti misija, atsirandant rutinai, nuovargiui, prarandant idealizmą. Kai kas taip ir sakė, jog labai tiksliai perteikiau vyraujančias nuotaikas. Kalbant apie operacijas, svarbu ne jų pavadinimai ar vietovės, kuriose jos vyksta; svarbu, kad tai yra tokio tipo operacijos, kokios Lietuvoje iš tikrųjų vykdavo. Taigi sulaukiau profesionalų pripažinimo, kad Lietuvoje taip būdavo ir buvo.

A. O.: Šnipų romanuose skaitytojai turbut turi bandyti atpažinti du dalykus: pirmiausia, kiek realūs vaizduojami žmonės ir įvykiai, o antra, – kiek yra paties autoriaus, kiek jis pats savęs perkelia į pasakojimą. Turbut šitokių skaitytojų klausimų sulaukiate dažnai?

M. A.: Be abejo. Ypač pirmas romanas visada turi keistą santykį su autobiografija. Pirmame romane autorius visada pasirodo arba kaip Kristus, arba kaip Faustas. Pirmame romane visada neišvengiamai bandai pateikti tekstą, kuris išreiškia tai, ką tu mąstai, todėl santykis visada yra kompleksinis. Bet tai nėra autobiografija, tai nėra romanas apie mane, pakeistu vardu. Toli gražu. Sakyčiau, autobiografinė medžiaga būna naudinga kaip įkvėpimas, bet romanai būna tiek pavykę, kiek pavyksta atsiriboti nuo savęs. Žmonės, kurie rašo tik apie save, gali būti tiek įdomūs, kiek jie patys yra įdomūs kitiems. Man atrodo, kad tai yra nemaža dalis rimtosios lietuvių literatūros bėdos. Dabar neretai rašytojai mano, kad rašyti rimtąją literatūrą – tai rašyti apie savo vidinio pasaulio dramas. O tas vidinis pasaulis kartais nėra labai įdomus. Ir tie žmonės kartais nėra

labai įdomūs. Geriau, kai žmonės pabando sukurti kitą pasaulį, kuriame jie nedalyvauja. Tuomet man būna žymiai įdomiau. Aš stengiausi save „ištraukti“ iš šio romano, iš šios knygos.

A. O.: Man jūsų knyga labai patiko tuo, kad joje, kaip jau minėjau, yra filosofinis pagrindas, yra politinis pagrindas, ypač antrojoje dalyje, skyriuje, kuriame nusakomas Rusijos veikimas ir didysis žaidimas, bet taip pat tai yra ir nuotykis, plačiąja prasme – nuotykinė literatūra. Yra rašytojų, kurie sako, jog jiems nesvarbu, kad skaitytojas mėgautųsi tekstu, jiems tik svarbu, kad skaitytojas suprastų, ką jie norėję pasakyti. O jums kiek svarbu, kad skaitytojas gerai leistų laiką, kad jaustų nuotykio elementą?

M. A.: Turbut tai ir yra svarbiausias dalykas, tik dabar reikėtų klausti, apie kokį skaitytoją ir kokį nuotykį kalbame. Aš esu baigęs klasikinę filologiją, man yra tekę skaityti labai labai keistų, kitai kultūrai priklausančių tekstų, kuriuos norint suvokti reikia įdėti nemažai pastangų. Taigi, aš esu patyręs ir tokį kankinimą tekstais, o romanas nėra parašytas tam, kad juo mėgautumėsi taip, kaip tu supranti. Kita vertus, aš skaičiau ir daug šiuolaikinės literatūros, kurią skaitant atrodo, kad autorius tau nori primesti savo psichologinių bėdų sprendimą, tiesiog panardinti tave į savo dilemas ir tragedijas, savo beprasmybės suvokimą, kad tiesiog iš jų nebeišnirtum tyro oro įkvėpti. Aš tokių tekstų nemėgstu. Antikinius tekstus išmokau suvokti, nes tokia mano profesija, o šiaip – kodėl žmonės turėtų kankintis skaitydami? Gyvenimas ir šiaip sunkus. Man patinka tekstai, kurie pagauna, įtraukia, ir pamiršti, kaip bėga laikas.

Projekto vadovė Genovaitė Matevičiūtė

PROJEKTĄ
FINANSUOJA
LIETUVOS KULTŪROS
TARYBA IR PLUNGĖS
RAJONO
SAVIVALDYBĖ

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

RUGIUOSE PRIE BABRUNGO

PLUNGĖS VIEŠOJI BIBLIOTEKA

25

KOVO

ARŪNO
STREIKAUS
PASKAITA +
ERIKO SILIUK
PARODA

LITERATŪRA IR CENZŪRA

14

BALANDŽIO

DOVILĖ
ZELČIŪTĖ,
KULIŲ
BIBLIOTEKA

LITERATŪRINIS SUSITIKIMAS

23

BALANDŽIO

POKALBIS APIE
SKAITYMO
PRIEINAMUMĄ

DISKUSIJA

24

BALANDŽIO

ROLANDAS
MASKOLIŪNAS +
GINTARAS
IVANICKAS +
AUDRIUS
DAMBRAUSKAS

FANTASTIKA

28

BALANDŽIO

VIRGINIJA
RIMKUVIENĖ,
PLUNGĖS MIESTO
BIBLIOTEKA

LITERATŪRINIS SUSITIKIMAS

20

GEGUŽĖS

BERNARDAS
GAILIUS +
ERNESTAS
PARULSKIS

DETEKTYVAI

27

GEGUŽĖS

ANIOS
CHOSTEGIAN
PARODA

BIBLIOTEKINIAI DETEKTYVAI

27

GEGUŽĖS

JUSTINAS
ŽILINSKAS,
VAIKŲ IR
JAUNIMO
BIBLIOTEKA

KŪRYBINĖS DIRBTUVĖS

1

BIRŽELIO

ALISA
STRAVINSKAITĖ,
VAIKŲ IR
JAUNIMO
BIBLIOTEKA

KŪRYBINĖS DIRBTUVĖS

20

BIRŽELIO

SLEMO
POEZIJA

VARŽYBOS

18

RUGSĖJO

UGNĖ UPĖ
LUČIŪNA

EDUKACIJA

19

RUGSĖJO

SKAITYMO
FESTIVALIO
BAIGIAMASIS
RENGINYS

PROJEKTA
FINANSUOJA:

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

PLUNGĖS
RAJONO SAVIVALDYBĖ

Bandelių kepimo seminare išgirdusi vienos ragautojos žodžius apie padarytą nuodėmę - neva apsirijus - susidūriau kaktomuša su realybe. Tokia, kurioje taip paprastai esam tituluojami nuodėmdariais. Vieni kitų, o liūdniausia, kad ir savęs pačių. Pripratinti esam jausti kaltę už tai, kad

Vis kažkas ne taip, kažko per daug ar per mažai,

Kažkur ne ten ar
Ne tada.

Štai viena bičiulė išvaidino save degraduojančia būtybe, nes apsirgusi

kitą savo rūšies atstovą. Žmogų.

Taisyklės ir įvairiausio pobūdžio sankcijos, kai jų nesilaikoma, puikiai veikia pasitelkus poliktiką, madą, sveikatingumo kultūrą ar religiją.

Pavydžiu šiaip gauruotiems ir spygliuotiems, kad nepaveikti jie žmogiškojo pasaulio kanojų. Ramaus žiemojimo sulėtinus tempą norisi? - pailsėsi grabė, o dabar - kokiai pasirinktai tarnystei atsiduok garbingai.

O jei pritingėjai regi-

jas dainuodavom įsimenančias dainas, net šokio elementų pridėdami. Na, o devynerių sulaukus į rankas teko paimt katekizmą. Maldos - ne poezija, todėl nesmigo nei galvon, nei tuo labiau dūšion. Paviršutiniškai išsakyti žodžiai - nedygios sėklos išreikštam per religiją dvasingumui auginti. Tuo labiau, kad vienintelis tikslas buvo atsiskaityt mokytojai.

Šiaip meldimasis, mano nuomone, puiki meditacijos forma. Veiksminga malda, beje, tik tada, kai nuoširdžiai išjausta mel-

visi aprėdai geltonomis nuo prakaito pažastimis... Pirmąkart tupėdama klausyklos pašonėj neprasitariau išsirinkusi melsvą jupelę. Tąsyk praslydau su prisipažinimu klebonui, kad melavau. Gudriai apeidama sistemą išsisukau su trim „sveika, marija“, kažkur dešinėj bažnyčios pusėje parklupus po šventųjų paveikslais. Trečiokė besiplakanti krūtinėn? Geidžianti nebent klasioko turimo meškafono. Tiesa, su drauge mišų metu pasijuokėm iš kiek pliktelėjusio mokytojos viršugalvio... Sakėm,

agota su nupjautomis krūtimis lyg su kepalais duonos ant lėkštės vaizduojama. Gal dėl to manoji kasdienė kančia ir reiškiasi per valgį..? Visuomenėje, kur net maistas tapatinamas su moralės neturėjimu - sudėtinga pasirinkti teisingai. Esi tai, ką valgai? Aš saugausi, rinkdamasi beveik nieko. Niekas juk niekam ir nekliūva.

Tokia gal tad
Dievdirbio duktės dalia?

Krikščioniškojo pasaulio dogmos many taip

Na, o atleidimo ir reikia prašyti to, kuriam į dūšią prišikiai. Išsivalyt purviną vilnelę, eilinįsyk užėmus poziciją prie skalbykla tapusios sakyklos, kad ir mėlynėmis numarginta krūtine - hipokritiška. Veidmainiauju ir aš vis meluodama sau ir pasauliui, kad pasikeisiu. Kasdien save žudau, taip negerbdama tėvų man suteiktos gyvybės, o betikslis ėjimas - kol kas vienintelis išpažįstamas tikėjimas;

Kol reginčių bent kažkokią prasmę bus bent du (vedantis ir juo seksiantis) - bet kokia sistema egzistuos. Nesu radikalistė, pati atsakymų į klausimą - „o kam visa tai?“ - randu. Štai man nuoširdžiai gražu matyt, kaip iš spintų ištraukę šventines eilutes sekmadieniais bažnyčion susirenka retai namus paliekantys žmonės. Lipa iš retai užvedamų mašiniukų. Ypač mielai žiūrisi šventiška nusiteikę diedukai ir bobutės - buriasi, šnekučiuojasi. Tai ir kažkieno seneliai, prieš n metų priėmę šliubą prie altoriaus. Manieji tai irgi padarė, kartu pragyvenę jau kone pusšimtį metų!

Gaila, kad nespėjau savo babos išklaust, koks jos požiūris į religiją, ir ant ko josios dvasingumas laikosi. Gal ant galimybės dažniau pasipuošt mėlynuoju kostiumėliu, o gal ir dėl bendrystės maldoje.

Net ir nuoširdžiai gailėdamasi, kad nepralėdau daugiau laiko drauge su ja ir kitais išėjusiais - nieko nepakeisiu.

Žinau ir tai, kad tikra nuodėmė būtų buvus 2008-aisiais po žolinių atleidų su artimaisiais nevažiuot pas babos sesę.

Vasara tebealsuojanti gamta diktavo savo - kepino saulė, tad galvas puošėm tetulės atneštom skrybelaitėm. Mirguliuojanti sodo šešėliuose popietė užsipildė savu klegesiu. Džiaugiuos, kad ne viens kitam akis, o vanilinius ledus kabliavom. Be dėmių gal neapsiėjom - grietinėlė apsitaškius, būna juk, ir keiksmas išsprūsta.

Juk dera margam pasauliui būt šiek tiek (nuo) dėmėtai?

Rūta VAŠKYTĖ

Margam pasauly (nuo) dėmėti

ESE

atsisakė eiti su drauge į teatrą. Paskui, gerokai šalčiams užspaudus, ir šviesų festivalyje neapsilankė. Sako, šiek tiek gaila - gal būtų įkvėpimo pasisėmus žiemojimui likusiam. Tada ir pagalvoju, kad būtent gamta - išmintingiausia mokytoja. Tik jos nebylios pamokos dažnai neišgirstamos ar ignoruojamos.

Vilką prijaukinęs, žirgą ir bites savo naudai įdarbinęs žmogus, vis dėlto, faktiškai bejėgis prieš gamtą. Tamsu, tamsta gyvūnijos pasaulio atstove, tai ir ima snaudas. Neveltui juk miega meškos ir ežiai. Užžiebk ryškiausias lempas, visus iš lidl nupirk hiacintus - neateis ankščiau pavasaris. Lengva pasijaust mažu šioje netikėtumų kupinoje, bet tobulai be mūsų įsikišimo veikiančioje sistemoje. Juk griūva net tvirčiausios žmogaus pastatytos užtvankos, o išrautos piktožolės atauga...

Todėl poreikis valdytinukreipiamas į silpnesnį ar bent sau lygiavertį -

mai (po kailiuku rieba-liuko daugiau susikaupė) - metas traukt rimbus saviplakai. Na, arba iš raciono išbraukt visą visuotinį blogį, įtraukti burtažodiškai skambančius pakaitalus ir begalę produktų „be“.

Bee glitimo,
Bee cukraus,
Bee sąžinės graužaties ir kaltės,

Beee skonio,
Dar, galimai, be džiaugsmo ir ramybės patyrimo valgant, palikusio tavo gyvenimą, pasirinkus mekent kaip ožkai. O užsiknisus visai - bliaut kaip aviai.

Pati aš paklydus ir labai (nuo)dėmėta avelė - tas tiesa, bet į konkrečios vienatinės tiesos išpažinėj aptvarą išganytum įvaroma nesileidžiu.

Taigi - nesu religinga, bet pakrikštijimas po šv. Agotos globa įpareigojo, nuplovus tą pirmąją nuodėmę, nusidėjimų kelionę tęsti pagal pareikalavimus. Mokykloje tikybos pamokas mėgau, nes per

džiančiojo. Man priimtiniausia jos forma - tylą, nešanti vidinę ramybę. Tokia tylą, kur susitikęs pats su savimi jauties saugus, nepriklausomai nuo išorės veiksmų.

Tylos, gyvenant miške, apstu. Kaip vaikui, siekiančiam pažinti ir patirti visokį pasaulį, gal net per daug. Natūralu, kad į žmones ištrūkti man irgi norėjos. Vis dėlto, sekmadieniais į bažnyčią lankomumo „pliusiukui“ gauti eidavau be didelio entuziazmo. Kartais mėgindavau įsiklausyti į pamokslą, bet nuo šalčio kalenami dantys trugdavo. Tik ir laukdavau, kol po mišų sėsim į šiltą automobilį ir lėksim pas pečių namo. (na, prieš tai gal dar į krautuvę kokio plokštainio saldaus užsukus už atlaikytas be zyzimo pamaldas)

Pamenu ir griežtus reikalavimus pirmosios komunikacijos suknelei. Jokio atspalvio! Tik tyriausiai balta. Sudėtinga, kai nuomos punktuose

matyt, teksią kartot procesą „prie būdelės“.

Sutvirtint savy net nepažadintą noro aktyviai išpažinint katalikybę elementą reikėjo 8-oje klasėje. Pats ruošimosi „dirmavonei“ procesas paauglei man buvo kiek įdomesnis. Ne tik puošiantis šventei laisvės į valias buvo. Dabar dar ir savo globėjiską vardą galėjom išsirinkti patys. Taip tapau rūta agota ona - gražu, ne? Ona, beje, globoja motinas, tik kad manoji pati arti šventumo.

Kur yra mamos, ten ir tėvų esama. Manasis savo skulptūrose dažnai vaizduoja šventuosius. Tai diktuoja paklausa - užsakovais tampa bažnyčia ar savotiškų dovanų artimiesiems ieškantieji. Medyje ar akmenyje meistriškomis rankomis įkūnyta daugybė globėjų. Tam, kad atributus atitinkamus jiems į rankas įspraustų, namie turim „šventieji ir jų gyvenimai“ knygą. Štai vargšė

ir neįsidiegė kaip numatytoji veikimo kasdienybėje programa. Greta pamokymų apie bendražmogiškumo, atjauties ir brolybės svarbą rikiuojasi bauginimo sistemą primenančios taisyklės. Dar tos instrukcijos, kada klūpt, kada sėst, kada stot..? Kai mama dėl patirtos kelio traumos nebesiklaupdavo per mišias, iš karto tapo apkalbų objektu ir nepasitenkinimo šaltiniu dievobaimingiesiems. Kur gi ta atjauta? Nebent burbėjimas panosėse - linkėjimai pasveikti, o ne navigavimas į ten, kur tokiems nusidėjeliams vieta - pragaran.

Teigiama, kad pragaras - ne bausmė, o pasirinkimas sąmoningais veiksmais nusigrįsti sau kelią ten. Na, o jei jau nusižengei dekalogui - ruoškis dialogui su tarpininku. Tik kiek indulgencijoj nuoširdumo? Atsiprašymas ir atgaila verti tik tiek, kiek veda į realų pokytį, pasiryžtant savo klaidų nekartoti.

Prof. habil. dr. Algirdas AŽUBALIS

Profesorei Apolonijai RUBŠYTEI-JACIKEVIČIENEI būtų 100 metų

Apolonija Rubšytė-Jacikevičienė gimė prieš 100 metų, 1926 02 27 Bučių k. (Laukuvos vlsč.), mirė 2008 10 28 Vilniuje. Ji – garsi Lietuvos pedagogė, daktarė (socialiniai mokslai), prelado, Lietuvos katalikų Mokslų akademijos (LKMA) akademiko prof. dr. Antano Leonardo Rubšio (1923–2002), Senojo Testamento vertėjo iš hebrajų, aramėjų ir graikų kalbų į lietuvių k., sesuo. Šeimoje buvo 8 vaikai. 4 iš jų baigė Šilalės gimnaziją, po to – aukštuosius mokslus. Matas Rubšys (1929–2012) baigė anglų kalbos studijas, 47 metus mokytojavo, kartu 28 m. buvo direktoriaus pavaduotoju dab. Mažeikių Merkelio Račkausko gimnazijoje, Teresė Rubšytė-Ūksienė (1931–2025), pradėjusi mokytojauti po gimnazijos baigimo, tapo partizanų ryšininke, rašė pogrindžio spaudoje, buvo suimta ir nuteista ilgiems metams kalėti, aukštuosius mokslus baigė grįžusi iš lagerių, padedant Apolonijai. Atkūrus Nepriklausomybę – aktyvi Šilalės rajono sąjūdininkė, partizanų veiklos istorikė. Apolonija 1934–1940 m. mokėsi Šiauduvos, Šilalės ir Laukuvos pradžios mokyklose. Baigusi Laukuvoje 6 skyrius, brolio parengta, išlaikė egzaminus į Šilalės gimnazijos 3 klasę ir 1944 m. baigė šią gimnaziją. 1944/45 m. m. dirbo Kaštaunalių prad. mokyklos, po to iki 1947 m. – Šilalės vid. mokyklos mokytoja. 1947 m. ėmė studijuoti geografiją Vilniaus pedagoginiame institute (VPI), studijas baigė 1951 m. Trumpai pamokytojavusi Vilniaus II vid., Varnių raj. Jaudavos septynmetėje ir Žiežmarių vid. mokyklose, nuo 1952 m. ėmė dirbti Šiaulių mokytojų institute (ŠMI), kuris 1954 m. perorganizuotas į pedagoginį institutą (ŠPI). Jame

Apolonija Rubšytė-Jacikevičienė studijų VPI metais.

Apolonija išdirbo iki pensijos. 1971 m. Vilniaus universitete apgynė disertaciją „Gamtos pažinimas pradinėse klasėse“. Nuo 1973 m. – docentė, 1974–1987 m. – Pradinio mokymo katedros vedėja. Buvo labai dėmesinga darbuotojams, jautri visoms jų bėdoms. Daug padėjo gamtininkui Stasiui Gliaudžiui (1928–2022), talkino jam kuriant ir turtinant ŠPI Botanikos sodą, gamtos muziejų. 1985 m. Apolonija išrinkta einančia profesorės pareigas, 1990 m. tapo profesore. Deja, neilgam. Visą laiką ŠPI jau sovietmečiu „vilkosi uodegoje“ pagal mokslinio darbo ir studentų parengimo kokybę. Atkūrus nepriklausomybę, tai labiau išryškėjo. Sumažėjo stojančiųjų skaičius, tad teko atleisti kai kuriuos dėstytojus, aišku, vyresnius. Tad ir A. Jacikevičienė apie 1993 m. išėjo į pensiją. Nors jos neaktyvumu moksliniame darbe apkaltinti nebuvo galima. Parašė virš 100 mokslinių ir metodinių straipsnių, knygas: Gamtos pažinimo mokymo materialinė bazė (1977), Mokiinių supažindinimas su gamta I klasėje (1977), Hidrosfera (su Genovaite Bacionyte, 1978),

Gamtos pažinimo mokymo organizavimo formos (1979), Aplinkos ir gamtos pažinimo dalykų mokymo materialinė bazė pradinėse klasėse (1986), vadovėlius ir mokymo priemones: Gamtos pažinimo mokymas pradinėse klasėse (1969), Gamtos pažinimo ir žemės ūkio darbų sąsiuvinis (1976, su kt.), Gamtos pažinimo mokymo metodai (1981), Užklasinė gamtos pažinimo veikla pradinėse klasėse (1984), Gamtos

pažinimo mokymo metodika (1989).

Ištekėjo Apolonija už būsimo profesoriaus Aleksandro Jacikevičiaus (1922–1999), pagimdė ir išaugino, išmokslino 2 vaikus (dukra ir sūnų). Deja, tai teko daryti vienai, nes su vyru išsiskyrė. Tačiau vedybos ją sovietmečiu išsaugojo nuo nemalonumų, leido net padaryti karjerą. Aukščiau minėti jos biografijos duomenys sovietmečiu buvo labai pavojingi, bet tais laikais nebuvo interneto...

Jau atkūrus nepriklausomybę ir A. Jacikevičienė išėjusi į pensiją, kartą teko autobusu važiuoti su ja iš Šiaulių į Vilnių. Kadangi trejetą metų buvau dirbęs jos vadovautoje katedroje, ji atvirai pasipasakojo apie savo gyvenimą. Ji buvo tvarkingo ūkininko dukra, be to, brolis Antanas pasitraukęs į Vakarų, tai jų šeimai grėsė išvežimas į Sibirą. Tačiau jo išvenge, kadangi Šilalės rajono komjaunimo aktyvistas Kedavičius (Kedaitis), jos bendramokslis gimnazijoje, buvo be atsako ją labai įsimylėjęs, bet to atsako vis tikėjosi, tad prieš kiekvieną deportaciją ją įspėdavo iš anksto. (Beje, Kedavičius iškilo

iki aukšto partinio funkcionieriaus – dirbo kažkokiose pareigose SSKP CK Maskvoje, Atgimimo metais, jau pensininkas, buvo itin pažangus Maskvos lietuvių bendruomenės pirmininkas, dingo be žinios. Gal čia dar vienas neatskleistas KGB nusikaltimas? Jo žmona buvo Patrio Lumumbos universiteto profesorė). Kita skaudu „dėmė“ – ji buvo paskutinė, mačiusi gyvą Šilalės gimnazijos, kurioje pokaryje mokytojavo, direktorių Petrą Šimaitį (1918–1947). Kartu su juo dviračiais vyko į kažkokį pasitarimą Tauragėje, apskrities centre. Netoli Burkėnų kaimo esančioje girioje buvo sustabdyti jaunų kaukėtų ginkluotų vyrų. Panelei mokytojai jie liepė važiuoti atgal, prieš tai sugadinę dviratį, o su ponu direktoriumi jie pasišnekėsia. „Pašnekesys“ truko apie pustrėčių metų, iki buvo rastas direktoriaus lavonas... Tuojau imta trimituoti apie „niekšingus buržuazinius nacionalistus“. O tie „nacionalistai“ – buvę gimnazistai, kuriems iš direktoriaus dėstytos lietuvių kalbos grėsė dvejetai, gimnazijos nebaigimas ir tarnyba sovietinėje armijoje. Nelikus direktoriaus

jie kažkaip susitvarkė ir šnekama, kad kai kurie vėliau tapę netgi aukškais sovietiniais funkcionieriais... O Apolonija imta persekioti saugumo – kodėl ją „banditai“ paleido? Trečia „dėmė“ – sesuo politikalinė Teresė. Visa tai ją ir privertė mėtyti pėdas – išvažiuoti į Vilnių studijuoti (čia vėl padėjo minėtasis Kedavičius, parašęs itin teigiamą charakteristiką), o taip pat greitai ištekėti ir pasikeisti pavardę.

Kaip jau minėjau, 1981–1984 m. kartu teko dirbti Šiaulių ped. institute, 2 m. ji buvo mano viršininkė – katedros vedėja. Katedroje darbas vyko tvarkingai, be jokių konfliktų. Žinoma, pasitaikydavo visokių žmonių, su jais tekdavo pasielgti ir gana griežtai, bet tai buvo daroma itin diplomatiškai.

Be jau minėto S. Gliaudžio, ji rado ir kitą puikų gamtininką. Iš tuometinės Šiaulių raj. žemės ūkio valdybos ji pakvietė į katedrą doc. dr. Feliksą Bernotą (1922–2001), aktyvų gamtosaugininką, medžiotoją, kuris labai sėkmingai eilę metų darbuosi, rengdamas pradinų klasių pedagogus.

A. Jacikevičienė (pirma iš dešinės) Baltijos kelyje su kitais kolegomis iš tuometinio ŠPI.

Jos tikrasis palikimas – išgelbėtos gyvybės

2025 m. gruodžio 28 d. pasaulis atsisveikino su Brigita Bardo (Brigitte Bardot, 1934 09 28–2025 12 28).

Vieniems ji amžinai išliks kino ikona, kitiems – daug daugiau nei veidas, daug daugiau nei mitas.

Ji buvo era, lūžis, įsikūnijusi laisvė.

Brigita Bardo paliko kino industriją šlovės viršūnėje ir pasirinko kovą – dešimtmečius skyrė gyvūnų apsaugai. Jos fondas padėjo ir padeda gyvūnų gynėjams visame pasaulyje, kur tai skausminga, sunku ir dažnai beviltiška.

Stovėjo pusėje tų, kurie neturi nei statuso, nei balso.

Laisva pasaulyje, kuris myli narvus.

Ištikima savo įsitikinimams, net kai jie kėlė nerimą, ištikima sau iki pat pabaigos.

Jos tikrasis palikimas – ne vaidmenys ar įspūdingos nuotraukos žurnalų viršeliuose.

Jos tikrasis palikimas – išgelbėtos gyvybės.

* * *

„Pasirinkau vienvėgį kaip šarvus.

Kad apsisaugočiau. Kad pasislėpčiau nuo triukšmingos ir įkyrios žmonijos, supančios mane.

Gyvenu tarp medžių, gėlių, gyvūnų.

Mano draugai yra arkliai, asilai, avinai, ožkos, kiaulės, vištos, antys, žąsys, balandžiai...

Ir, žinoma, šunys ir katės.

Net negalėčiau pasakyti, kiek jų yra.

Jaučiuosi daug artimesnė jiems nei žmonėms.

Nedvejodama pripažįstu: dauguma žmonių man kelia pasišlykštėjimą.

Ėmiausi gyvūnų globos, kad pagaliau suteikčiau prasmę savo buvimui šioje žemėje.

Savaip stengiuosi padėti žmonėms suprasti, kad žiaurus elgesys su gyvūnais yra gėdingas.

Kad tai niekšiška.

Kad tai labai nežmoniška.

O ką pasaulis prisimins apie Brigitte Bardot... Man visiškai nerūpi.“

NEPAŽISTAMOJI BRIGITA BARDO

„Aš nesu tas, kurį galima vadinti civilizuotu žmogumi, profesoriau. Aš nutraukiau ryšius su visuomene dėl priežasčių, kurios man atrodo teisingos. Todėl nepaklūstu jos įstatymams.“ (Kapitonas Nemas, Žiulis Vernas)

Kas buvo Brigita Bardo?

Norėdami suprasti, kas ji buvo, pirmiausia turime drąsiai stoti prieš autoritarinį ir giliai antropocentrinį pasaulį, kuriame gyvename.

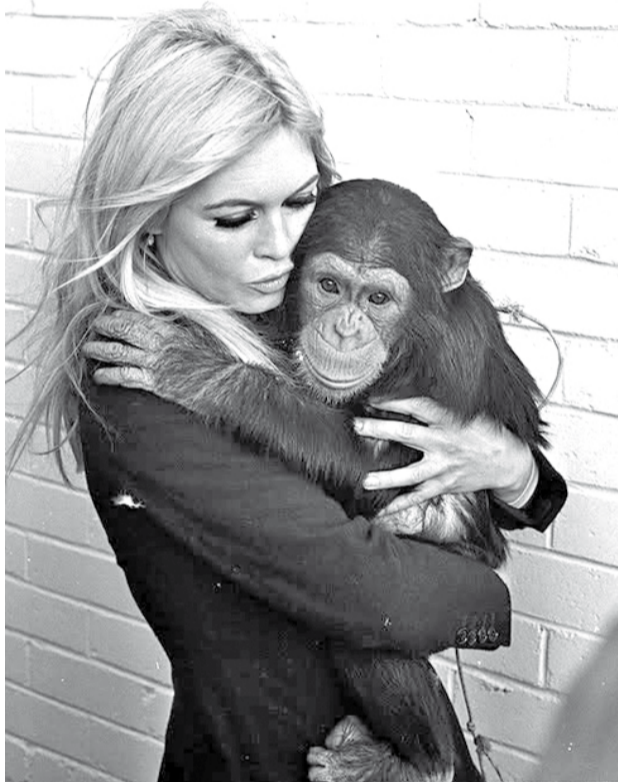
Gyvūnams mes, žmonės, esame naciai.

Mes ne visi sąmoningai prisidedame prie žiaurumo, bet visi esame bendrininkai, kol nepasirenkame jam priešintis.

Brigita Bardo tai suprato. Jos pasibjaurėjimas mūsų, žmonių, rūšies abejingumu nebuvo jausmas, kurį ji pasiliko sau. Ji nenutylėjo siaubo, netylėjo apie aklą mūsų užsimerkimą prieš žiaurumą pasaulyje – ji pakėlė balsą prieš veidmainišką kultūrą, kuri sau priežastis pasirenka pagal savo norus, pakėlė balsą prieš pasaulį, kuris tokias figūras kaip ji paverčia instrumentais savo fanatizmui, diskriminacijai ir smurtui pateisinti.

Kaip ir kapitonas Nemas, būdama 39-erių, Brigita nusprendė nutraukti ryšius su visuomene dėl priežasčių, kurias laikė teisingomis. Ji nusigręžė nuo garbinimo ir šlovės ir pasitraukė, kad pradėtų prasmingesnį gyvenimą: pasipriešinimo gyvenimą, kovą už užuojautą nekaltiesiems.

Ji taip pat suprato savo žinomumo galią ir pasirinko ją panaudoti tarnaudama nesuskaičiuojamai daugybei nežmonių, pavergtų maitinti, linksminti ar tarnauti mūsų rūšiai.

Jai būsiu amžinai dėkingas už jos lemiamą vaidmenį užbaigiant barbarišką baltųjų ruonių jauniklių žudymą.

Kai žvejai Reunjono saloje persmeigė snukius gyviems ruonių jaunikliams juos panaudodami kaip mėsą rykliams, B. Bardo žvejus pavadino „laukiniais“. Ji buvo nuteista už „rasistinius“ pasisakymus.

Bet ar tikrai rasizmas laukinių poelgių pavadinti laukiniu? Būdama jauna, B. Bardo buvo išnaudojama dėl savo grožio – ir ji prisipažino dalyvavusi šiame išnaudojime, kol vieną dieną nusprendė tam padaryti galą.

Brigita buvo mano draugė. Niekada negirdėjau nė vienos jos rasistinės pastabos, taip pat niekada negirdėjau, kad ji būtų smerkusi islamą kitaip, nei bet kuris kitas tikintysis, kritikuojuantis svetimą religiją. Jos balsas tiesiog skambėjo toliau nei kitų.

Kodėl ji palaikė Mariną Le Pen?

Atsakymas paprastas: Brigita metė iššūkį skirtingų kryptų politiniams lyderiams, o Le Pen buvo vienintelė, Brigitai pasakiusi, jog supranta gyvūnų teisių svarbą.

Kairieji būtų galėję pelnyti jos paramą, jei būtų parodę užuojautą, peržengiančią vien tik žmonių poreikių ribą.

Tiesa ta, kad Brigitai nerūpėjo, ar kairė ar dešinė. Jos vienintelis rūpestis buvo aiškus – gyvūnų gerovė.

Ji taip pat mažai kreipė dėmesį į veidmainių žmonių nuomones ar kaltinimus.

Kai kurie sako, kad negalima mylėti gyvūnų nemylint žmonijos.

Žinoma, taip buvo – ir būtent dėl daugybės žmonių nežmoniškumo Brigita taip aistringai mylėjo gyvūnus.

Kiekvieną dieną milijonai vos išperėtų viščiukų krenta nuo konvejerio juostos į smulkintuvą.

Kiekvieną dieną tūkstančiai veršelių atskiriami nuo motinų, uždaromi prieblandoje ir auginama veršiena.

Kiekvieną dieną tūkstančiai žąsų lesinamos prievarta, kol pažeidžiamos jų kepenys, – kad būtų gaminamas foie gras (žąsies kepenų paštetas).

Arkliai laužo kojas trekuose, delfinai nyksta nelaisvėje – visa tai žmonių pramogai. Teigti, kad ritualinis skerdimas yra žiaurus ir barbariškas, nėra rasizmas, tai tiesiog realybės apibūdinimas.

Brigita, kaip ir aš, tikėjo, kad jokia kultūra negali pateisinti jaučiančiai būtybei sukeliama skausmo ar mirties.

Kai Brigita pasmerkė Japonijos delfinų žudikus, Farerų salų banginių medžiotojus, Ispanijos bulių kautynes ar Kanados ruonių jauniklių žudikus, tai nebuvo rasizmas: ji įvardijo amoralų ir žiaurų elgesį.

Ji kalbėjo tiesą pasauliui, kuris nusigręžia, kuris elgiasi su gyvūnais kaip su objektais, kuriuos galima pajungti savo valiai, išnaudoti, bauginti smurtu – pasauliui, kuris lepina kačiukus, bet skerdžia ėriukus.

Brigita, gindama, rūpindamasi ir saugodama gy-

■ NUKELTA Į 10 PSL.

IŠ gyvenimo

Vilma MOSTEIKIENĖ

Peršokusi bedugnę

Danutė Serapinienė (1947 m.) – ilgametė Plungės „Saulės“ gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja metodininkė, Tolerancijos centro įkūrėja. Jos veikla įvertinta ir palankiais mokinių atsiliepimais, ir miesto bei šalies vadovų padėkomis ir apdovanojimais. O kita medalia pusė – Danutę nuolat pirmyn stūmęs siekis, pasak jos pačios, „perlipti socialinę, finansinę ir intelektualinę bedugnę.“

Priešais mus Rietavo gatvėje gyveno Grolmanai, jų dukra Liuba buvo gera mano draugė. Prie jos namų aš dar mačiau pogromą. kažkas paskelbė, kad dingo Gūžių mergaitė ir nusprendė, jog pagrobė žydai, greičiausiai, Grolmanas, kadangi buvo kalbama, esą jis atlikinėjęs rabino pareigas. Vėliau paaiškėjo, kad dingusioji mergaitė žaidė kitame kieme. Atsimenu, kaip didžiulė minia žmonių buvo apsupusi tą namą... Liuba, jau būdama suaugusi, man pasakojo, kaip tada buvo baisu, nes tuo metu ji viena buvo namie. Dėl šmežto pasekmių vaikystėje patirta trauma išliko visam gyvenimui.

VAIKYSTĖ IR MOKYMOŠI METAI

Plungės priemiestyje, ten, kitoje geležinkelio pusėje, už vandens bokšto, kaime su tėvais ir močiute augau iki kokių trejų metų. Mano močiutė, tėvo mama, Zuzana Ničajaitė, turėjo ožką ir mane maitino jos pienu. Ji nebuvo ištekėjusi, bet užaugino du sūnus. Močiutė mokėjo skaityti, domėjosi viskuo, pasižymėjo šviesiu protu, bet rašė silpnai. Moteris mokėjo su specialia priemone, vadinama šeiva, nunerti užuolaidas iš lininių siūlų, ant staklių jas ištiesdavo, išsiuvinėdavo ir pardavinėdavo Plungės ponioms. Kiek daug ko dabar aš norėčiau jos paklausti! Pasakojo, kad jos mama Oginskio rūmuose buvo pakajavoji, t. y. kambarinė...

Pirmieji prisiminimai labai ankstyvi. Atsimenu, kaip tėvas man roges pats meistravo, dar nė trejų metų neturėjau. Ryškus įspūdis, kai mūsų ožkos du ožiukai mane prispaudė prie namo sienos. Visi juokėsi, o aš klyčiau iš siaubo, atrodė, kad jie mane užbadys. Arba,

atsimenu, močiutė priekėpė blynų, o kitoj kelio pusėj gyveno kaimynai, jų kieme augo alyvų krūmas. Jų vaikai, vyresni už mane, sako man: „Mes tau duosim alyvos lapą, tu galėsi taip va šaudyti su juo (muša delnais), o tu atnešk mums blynų.“ Na, ir nešiau tų blynų, kad gaučiau alyvos lapą... Toks buvo mano vaikiškas naivumas.

Paskui arklio traukiamu vežimu kartu su močiute persikraustėm į Plungę, į Rietavo gatvę, į tokį nedidelį avarinį namelį, dabar jau jo nebėr. Tėvai buvo mažaraščiai, mama gal vieną klasę baigusi, tėvas irgi. Jie dirbo „Linų audinių“ fabrike ir gavo tą butelį. Net nuomos nereikėjo mokėti. Kai maža būdavau, dainuodavau: „Vėjeli, nenupūsk trobalelės...“ Buvo mūsų lūšnelė tokia, kad viename gale mes gyvenom, o kitame – kurį laiką kiaulę auginom.

Netoliese tekėjo upelis, tad jei kas skandindavo kačiukus, aš juos gelbėdavau ir parsinešdavau namo. Visos mūsų katės turėjo tą patį vardą Micė. Mano močiutė buvo jurginų mėgėja, turėjo labai gražų darželį. Paskui ji atskirai gyveno Paprūdžio gatvėje, augino tų jurginų įvairiausių rūšių.

Gyvenome sunkiai, mama pasakojo, kad kartais būdavo taip, jog neturėdavome ką valgyti, o aš prašydavau: „Duok duonelės“. „Neturiu.“ „Na, duok vis tiek, kad ir neturi.“ Tėvai išeidavo į darbą, o man prisakydavo eiti stotį į eilę duonos. Eilės didžiausios būdavo. Kartais prisigrūdavau ir gaudavau kepalėlį, kartais ne. Žinau, kad išeidavau supintom kasom, o pareidavau jau išsileidusiom... Žibalo eidavom pirkti žibalinei lempai ir viryklei, vadinamai kirogazu. Kažkurioj klasėj mūsų

pirkelėje nušvito elektra – jau buvo didžiulė laimė. Prie geležinkelio mes, vaikai, eidavom rinkti iš vagonų iškritusių anglių, kad turėtumėm kuo kurenti krosnį.

Rietavo gatvėje gyvenome priešais Grolmanus, jų dukra Liuba buvo gera mano draugė, prie pat stovėjo žydų Pelcų namas. Kitoje gatvės pusėje, prie Liubos namų, aš dar mačiau pogromą. kažkas paskelbė, kad dingo Gūžių dukrytė ir tvirtino, greičiausiai, Grolmanas, kadangi jis esą atlikinėjęs rabino pareigas. Vėliau paaiškėjo, kad tariamai dingusi mergaitė žaidė kitame kieme. Atsimenu, kaip didžiulė minia žmonių buvo apsupusi tą namą. Liuba vėliau man pasakojo, kaip jai buvo baisu. Milicininkai pamatė Grolmaną, grįžtantį namo, ir perspėjo, kad neitų.

Mūsų klasėje buvo šeši žydų tautybės vaikai: Grolmanaitė Liuba, Pelcaitė Tania, Pelcas Griša, Reznikas Faivė, Rilas Mendelis, Pozinaitė Tania. Dabar su Faive ir Liuba, kurie gyvena Izraelyje, ryšius tebe palaikau. Dar su dviem plungiškio Genadijaus Glikmano pusbroliais buvau susitikusi Izraelyje, dalyvavau jų šeimos šabo vakarieneje.

Žydai nepasakojo nieko savo vaikams apie Holokauste dalyvavusius mūsų tautiečius, kad šie nejaustų neapykantos lietuviams. Bet neleisdavo jų į šokius „Linų audinių“ kultūros namuose, buvusioje sinagogoje: „Ten negalima, ten žydai buvo žudomi.“ O mes, lietuviai, to nežinojome, niekas nepasakojo.

Atsimenu, kai tuokiausi, dirbau tuometinės Plungės aštuonmetės mokyklos bibliotekoje. Nė dienos nebuvau dirbusi

Danutė Serapinienė.

Mokytoja.

fabrikoje, bet kažkokios lietuviškos bobos, kurių aš net nepažinojau, gal iš pavydo skleidė paskalas: „Ji tinginė, fabrikantė, nieko nedirba, tik lūpas maliaviojasi.“ O štai žydė Pelcienė, buvusi kaimynė, mano vyro močiutei siuvėjai Barborai Brizginei, kuri mokėjo kalbėti žydiškai, tvirtino: „Gera mergelė, gera.“

Mokslas man sekėsi – kai atėjau į pirmą klasę, laisvai mokėjau skaityti, nes tėvas išmokė. Dar nelankiau mokyklos, kai nuėjau į miesto vaikų biblioteką paprašyti knygėlės, nes tėvai nenupirkdavo. Išsirinkau vieną, pradėjo pildyti formuliarą: vardas, pavardė. Pasisakiau. Klausia, į kurią klasę einu. O aš dar ne moksleivė. Bibliotekininkė, patikrinusi, kad moku skaityti, leido išsinešti knygėlę.

Mokytis pradėjau septynmetėje mokykloje, kuri buvo prie geležinkelio, bet po kiek laiko, kai aš jau buvau ją baigusi, ten kilo gaisras. Dabar šioje vietoje yra parduotuvė „Senukai“. Pirmoje klasėje iš pradžių net neturėjau ką veikti. Mo-

kadangi suknelė per ilga, padarė raukinukus, kurie ją sutrumpino. Bakienės kolegė mokytoja Marija Jonušienė, turėjusi labai mažas pėdas, atidavė savo senas basutes. Mano mokytoja sutrumpino eglutės žaisliukus ir ant basučių užklijavo tuos blizgučius. Iš suknelės diržo padarė karūną su karoliukais ir mane mokytojų kambary aprenė. Taip tapau Pelne, papuošta gerosios mano fėjos. Ten buvo veidrodis, bet aš nediršau paprašyti, kad man leistų prie jo prieiti ir pasižiūrėti. Nežinau, kaip aš ten atrodžiau – taip ir likau savęs nepamačiusi. Po daugelio metų Plungės aštuonmetėje mokykloje mes tapome kolegėmis. Kai Bakienė išleido į pensiją, per posėdį aš paprašiau žodžio ir papasakojau tą istoriją, bet mano nuostabioji mokytoja nebeatsiminė, matyt, daug gerų darbų buvo padariusi. O aš niekada nepamiršau, kiek daug reiškia vaikui suaugusiojo parama, pasakytas geras žodis...

Atsimenu, kai dar Rietavo gatvėje gyvenom, ten netoliese tekėjo upelis. Kartą aš pataisiau sugriuvusį tiltelį, kad būtų galima pereiti į kitoj upelio pusėj buvusią pievelę. Tuo metu prie tiltelio prisiartinio moteris. Ji pamanė, kad aš specialiai dėl jos sutvarkiau tą lieptelį. Ji pasakė: „Ačiū, mergaite, už tavo gerumą.“ Šie žodžiai mane įkvėpė daryti gerus darbus.

Baigusi septynmetę, vidurinio mokslo siekiau Oginskių rūmuose. Ten buvo ir dieninė, ir vakarinė mokykla. Man labai nesisekė matematika. Bijodama, kad galiu būti iš to dalyko nepažangi, perėjau į vakarinę mokyklą ir ten įgijau brandos atestatą.

MOKYTOJA

Kai baigiau mokyklą, bandžiau stoti į Vilniaus universitetą, į ekonomiką. Na, bandos jausmas, nes tada ši specialybė buvo madinga. Aš per stojamuosius su tokiu pavydu žiūrėdavau į tuos, kurie humanitarinių dalykų egzaminams ruošėsi. Išlaikiau reikalingus egzaminus, bet nepraėjau konkurso. Mano stojamųjų rezultatų būtų pakakę studijuoti

■ NUKELTA Į 10 PSL.

Peršokusi bedugnę

ATKELTA IŠ 9 PSL. ■
fiziką-matematiką, bet atsisakiau. Grįžusi namo supratau, ko noriu, stojau į lietuvių kalbą ir literatūrą – neakivaizdiniu būdu studijavau 6 metus. Kitaip niekas man studijų nebūtų finansavęs. Išvis nesuprantu, kaip tėvai man pirmą sykį leido stotį į stacionarą...

Neakivaizdinės studijos būdavo visą laiką kaip akmuo po kaklu: kiekvieną savaitgalį, kai kiti kažkur eina, pramogauja, tu turi sėdėti ir mokytis. Kai kuriuos egzaminus tarp sesijų buvo galima išsilaikyti studijų konsultaciniuose punktuose: tekdavo ir į Telšius, ir į Klaipėdą vykti. O dar šeima, sūnus gimė besimokant trečiame kurse. Būdavo, išvažiuoji ir nežinai, kur nakvosi. Reikėdavo nueiti į universiteto raštinę, ten gaudavai adresus, telefonų numerius ir skambinėjavai, klausinėjavai, ar priims pernaktoti. Atsimenu, buvau jau nėščia, septintam mėnesy, antrame aukšte plackartiniame vagonė užsiropštusi važiuavau į Vilnių. Nuvažiuoju, stoviu geležinkelio stoty, skambinu – niekur negaunu vietos. Buvo jau ruduo, šalta, snyguriuoja, ir aš nežinau, kur praleisiu naktį. Bet visada išeitis būdavo surasta.

Mano pirmoji darbovietė – Nausodžio biblioteka, dirbau vedėja. Pirmoji alga – 43 rubliai. Paskui perėjau į 3-čią vidurinę, tada dar aštuonmetę, ten dirbau bibliotekoje, kol 1972 m. baigiau universitetą. Ilgą laiką dirbau ir auklėtoja mokyklos bendrabutyje.

Iš pradžių, kai studijavau, man paskyrė tik vieną klasę mokytis lietuvių kalbos. Pabandyti. Atėjo vieną kartą direktorius Algimantas Kiseliūnas pamokos stebėti ir sako po to: „Na, tau reikia dar daug mokytis.“ O aš buvau susikoncentravusi tik į tai, kad nepadarčiau kokios gramatinės klaidos. Supratau tą pastabą – man trūko metodinių žinių.

Paskui, kai jau buvau baigusi, direktorius atėjo septintą pamoką prieš pat žiemos atostogas. Gal manė, kad pamoka bus „ant durniaus“. Atsimenu, dėščiau I. Simonaitytės „Vilių Karalių“, buvau puikiai pasiruošusi, tad gavau aukščiausią įvertinimą. Sąžiningai ruošdavai pamokoms.

Ketvirtame kurse direktorius Algimantas Kiseliūnas leido dirbti mokytoja. Mano pirmieji mokiniai nuo 8-tos klasės tapo mano auklėtiniais, mes su jais tebebendravome. Rugsėjo mėn. švėsimė 50 metų mokyklos baigimo sukaktį. Jau... Pernai su dviem tos laidos savo auklėtinėm ėjom į paskutinįjį Oginskio festivalio koncertą, kitą dieną prisijungė dar viena ir važiuoju į Palangą, į pliažą, buvo šilta rugsėjo pradžia. Tada Genutė (buvusi auklėtinė Genovaitė Ramanuskaitė-Smilingienė – VM) ir papasakojo, kad jie ėjo pas direktorių prašyti, jog mane paskirtų auklėtoja. Šito aš visus tuos metus nežinojau. Turistiniai žygiai su palapinėm ir programom, vakaronės, ekskursijos iki tuometinio Leningrado... Kiek užsis-

pyrimo reikėjo taisant sąsiuvinis, ypač rašinius: 3 klasės po daugiau kaip 30 mokinių.

Mudu su vyru užauginome du vaikus, 15 metų turėjome kolektyvinį sodą: pavasarį pasisėji, o paskui, jau po egzaminų, nuvažiuoji – pieva. Rugsėjį prasideda planavimas, pamokos, o čia derlių nuimti, konservuoti... Pardavėm paskui tą sodą.

Kažkada svajojau ir apie advokatės darbą: man būtų patikę ginti žmones. Gal ir filmų buvau prisižiūrėjus. Svarbiausia, Plungės teisme buvo laisva sekretorės vieta, o aš vieną dieną pavėlavau. Mano klasiokė atėjo ir gavo tą darbą, paskui ji baigė teisę. Bet abejoju, ar man būtų patikę studijuoti šią specialybę.

Šiaip eilėraščių nekūriau, nebent kupletus, agitbrigadoms scenarijus. „Saulės“ gimnazijos himną sukūriau. Keturi tekstai buvo pateikti, mokiniai ir visi norintieji balsavo ir išrinko manąjį. Kompozitorius Pranas Škimelis, gimnazijos direktoriaus Juozo Milašiaus paprašytas, sukūrė muziką. Kartą per miesto šventę atsitiktinai greta susėdom, vienas kito nepažinojom. Mano vyras pradėjo juoktis: „Įdomiai čia išėina: sėdi du himno autoriai ir nesišneka.“ Tada ir susipažinom.

Kai Plungės 3-oji vidurinė mokykla pradėjo siekti gimnazijos statuso, buvau iniciatyvinės grupės narė. Kartu su direktoriumi J. Milašiumi, pavaduotoju S. Šiaulyčiu, mokytojais S. Poškumi, I.

Danutės šeima.

Lukauskienė ir A. Lapuku kūrėme gimnazijos viziją, ruošėme daugybę įvairių raštų, atlaikėme daugybę patikrinimų...

TOLERANCIJOS CENTRAS

Jau nepriklausomoje Lietuvoje Atviros Lietuvos fondas skelbė individualių programų konkursą. Tada direktorius Juozas Milašius paskatino dalyvauti. Sukūriau fakultatyvo programą „Žydų tautos kultūra“. Mane ta tema domino, aš dar palaikiau ryšius su Izraelyje gyvenančiomis buvusiomis klasiokėmis. Laimėjau, gavau premiją. Įsteigiau ir žydų kultūros būrelį. Turėjau daug knygų ta tema, nebuvo kur jų laikyti, tad pagalvojau, kad būtų gerai turėti tam skirtą kabinetą. Kadangi ta kryptimi dirbau, važiuodavau į seminarus. Atsimenu, kartą skridom į Izraelį, į stažuotę. Padebesiais skrendame ir sakau kelionės draugei,

Asmeninio archyvo nuotr.

kad turiu svajonę: norėčiau įkurti žydų kultūros centrą. Ir tada, Jeruzalėje bebūnanat, vieną vakarą man paskambino lietuviškai kalbanti moteris ir pradėjo pasakoti, kad į Plungę buvo atskridę Izraelio piliečiai Glenda ir Abelis Levitai, kalbėjosi su Jakovu Bunka, ir šis jiems sakė, kad Plungėje yra tokia mokytoja, kuri domisi žydų istorija ir kultūra. Skambinusioji moteris suorganizavo mano ir Levitų susitikimą. Jie skyrė lėšų, ir 2004 m. atidarėme Tolerancijos centrą „Saulės“ gimnazijos bendrabutyje.

Jeruzalė – baltas miestas, o leidžiantis saulei tampa auksinės spalvos. Ir va koks sutapimas: mano Tolerancijos centras buvo išdažytas lygiai tokia spalva, kokia būna saulei leidžiantis Jeruzalėje! Nesitarus, man to neprašius. O antrą kartą Jeruzalėje lankant Marijos Mergelės ėmimo į dangų bažnyčią išėjau į lauką, stoviu vidury kiemo – ramu, ir

staiga jaučiu, kaip mano skraistė plazda – nei iš šio, nei iš to – pamačiau, kaip pakilęs vėjo sukūrus per mane perėjo, padraskė, padraskė ir pakilo į dangų. Toks kaip ir ženkla...

Organizuodama Tolerancijos centro veiklą, susidomėjau iš Plungės kilusios Mašos Rolnikaitės asmenybe. Plungėje gyvenusi mokytoja Irena Augūnaitė kadaise kartu su ja ėjo į mokyklą – ji davė Mašos adresą Sankt Peterburge. Rolnikų šeima iki II pasaulinio karo gyveno Plungėje, Laisvės alėjoje. Tėvas buvo advokatas. Mano pirmoji knyga, kurią perskaičiau iš Jakobo Bunkos paskolintų knygų, kurdamą fakultatyvo programą, buvo M. Rolnikaitės „Turiu papasakoti“ – jos biografija nuo Vilniaus geto laikų. Mergina rašė dienoraštį, po karo atgaminu iš atminties. Kai tą knygą perskaičiau, net susikonspektavau, nes turėjau gražinti. Knygą be kupiūrų perleido 2021 m.

2012 m. lietuviškai pasirodė mano iš rusų k. išversta jos apysaka „Kam žmogui veidrodis“ apie vaikystę, praleistą Plungėje. Kai autorei nusiunčiau savo vertimą, ji parašė: „Jei nežinočiau, kad tai vertimas, galvočiau, kad skaitau originalą.“ Kai Plungės viešoji biblioteka organizavo knygėlės pristatymą, paprašiau, kad Maša atsiųstų video sveikinimą. Kaip buvo gražu, kai Zita Paulauskaitė paleido įrašą.

Taigi, dabar, atidirbusi 50 metų, jau esu pensijoje. Pradėjau dirbti dar aštuoniolikos neturėdama. Esame geležinė karta, deja, jau nykstanti...

Jos tikrasis palikimas – išgelbėtos gyvybės

ATKELTA IŠ 8 PSL. ■

vūnus, padarė daugiau nei daugelis šventųjų, ir aš nedvejodamas vartoju beveik hagiografinę kalbą.

Brigita Bardo palieka didžiulį palikimą: savo vardo fondą ir šimtus tūkstančių išgelbėtų gyvybių.

Iš mūsų pokalbių buvo aišku, kad jos pasaulėžiūra buvo biocentrinė.

Ji suvokė visų rūšių ryšius, ne tik socialinius žmonių santykius.

Būti sveikam industrializuoto žudymo pasaulyje reiškia būti laikomam bepročiu tų, kuriems trūksta užuojautos.

Reikia didžiulės drąsos susidurti su kasdiene pasaulio, kuriame nėra empatijos, trauma. Mes gyvename

paskendę kolektyvinėje psichozėje – antropocentrizme – kuri leidžia mums racionalizuoti tai, kas nepateisinama.

Brigita įkvėpė ir pažadino dešimtis tūkstančių žmonių.

Ji buvo atvira, tiesmuka, aistringa, drąsi ir nebijojo užimti tvirtų pozicijų.

Ji palieka pasaulį, kuris šiek tiek malonesnis gyvūnams nei tas, kuriame ji gimė, ir ji daugelį mūsų privers susidurti su mūsų santykio su gyvuoju pasauliu prieštaravimais ir veidmainystėmis.

Būdama 39-erių Brigita Bardo radikalai pakeitė savo gyvenimą – šis sprendimas suteikė jai laimę, o nesuskaičiuojamai daugybei jaučiančių būtybių – užuojautą ir atkėpę.

Brigita mirė būdama 91-erių. Daugelis iš mūsų gedime nuostabios moters, legendos ir gailėstingumo angelo netekties.

Polis Vatsonas

Iš prancūzų kalbos vertė Genovaitė Matevičiūtė

Žydrūnas PILITAUSKAS

Lietuvos skautijos Telšių krašto Plungės Gondingos tunto tuntininkas

Už norą būti civilizuotame pasaulyje – raketos, dronai, tankai ir mirtys (pabaiga)

PABAIGA. PRADŽIA NR. 12 (892)

Prabanga tviskantis vienuolynas, pilis, kur turėjo būti karunuota Vytautas Didysis, ukrainietiški vairavimo ypatumai, įdomūs balandėliai ir lenkų muitininkų akibrokštas.

Per visą savo kelionės į Ukrainą laikotarpį nesutikimo (išskyrus dieną Počajivo lavroje (vienuolyne), kur buvo atvykę keli maldininkai iš Moldovos) nė vieno automobilio su kitos šalies numeriais, nežiūrind to, kad buvome tolokai nuo fronto linijos. Iš dalies supranta ma – karas visoje šalyje, nors intensyvūs mūšiai vyksta kitur, bet nežinau, kada koks dronas ar raketa atsikris.

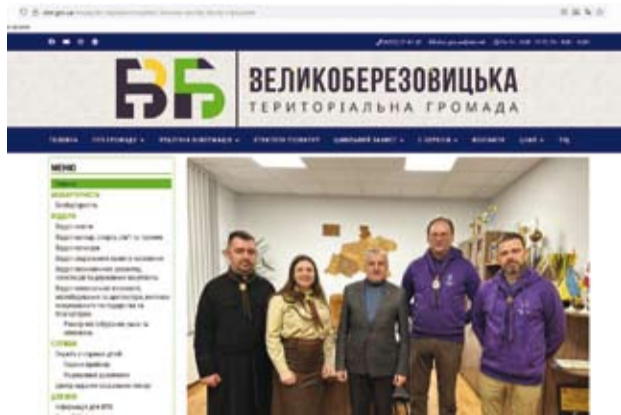
Gal dėl to mus ir mūsų automobilį su ES numeriais vietiniai dažnai nužvelgdavo su įdomumu: maždaug, iš kur jūs, ką čia veikiate ir ar nebijote?

Po kelių dienų daugiaučio namo gyventojai, matyt, jau apsipratę su mumis, pradėjo sveikintis ir nebestebėjo taip intensyviai kaip pradžioje.

Teisybės dėlei reikia pasakyti, kad mūsų vizitui buvo skirtas nemažas dėmesys Velyka Berezovytsia (atitinkmuo – mūsų Savivaldybė). Na, o mūsų gidas Igoris ir skautų vadovai mus tampė visur, kur tik galėjo ir norėjome mes: siekė

Prie pėsčiųjų perėjų stovintys žmogeliukai turėtų įspėti vairuotojus apie pėsčiuosius, tačiau nelabai kas jų paio.

Su Velyka Berezovytsia vadovu Andrėjumi Galaiko (Андріє Галайко) (centre).

Dubno miesto centre – stendai su kare žuvusių gyventojų atvaizdais.

kuo daugiau pabendrauti, supažindinti, parodyti. Ir ne vien karo siaubą patyrusios šalies skausmų ir vaizdų, bet ir to, kuo jie didžiuojasi ir kuo gyvena. Tad mūsų kelionė buvo skirta ne vien pamatyti, ką daro ir padarė žmogžudžiai rusai, bet ir aplankyti svarbias kultūros, istorijos (beje, itin svarbias mums, lietuviams), religijos vietas ir, žinoma, išvysti, kaip ir kuo gyvena vietiniai žmonės.

Straipsnio apie šią kelionę pradžioje (sausio mėn. numeryje) minėjau, kad vykdam į Ukrainą turėjome daug tikslų: vienas jų – informuoti skautus iš Velyka Berezovytsia, kad plungiškiai, padedami Plungės rajono savivaldybės, ir 2026 metais gali priimti juos Lietuvoje, Plungėje.

Ukrainiečiams lankantis Lietuvoje 2025-aisiais, Plungės rajono savivaldybė skyrė nemažai dėmesio jiems: svečiai turėjo susitikimą Savivaldybėje, o vėliau, baigiantis viešnagai pas Plungės skautus, stovyklavietėje juos aplankė ir dovanų atvežė Plungės rajono savivaldybės meras Audrius Klišonis su Administracijos direktoriumi Daliumi Pečiuliu, Tarybos

nariu Gediminu Stoniu ir mero patarėja Anastasija Bojoj.

Todėl nenuostabu, kad mes, lankydamiesi Ukrainoje, taip pat sulaukėme jų valdžios dėmesio, juolab, kad turėjome tikslą užmegzti glaudesnę ryšį tarp Velyka Berezovytsia ir Plungės skautų. Antradienį mus priėmė Velyka Berezovytsia vadovas Andrėjus Galaiko (Андріє Галайко), kuris papasakojo apie savo regioną, pagalbą jaunimo organizacijoms, gyvenimą karo sąlygomis. Pasidžiaugęs mūsų parama ir siekiu bendradarbiauti, A. Galaiko pažadėjo skirti finansavimą jų skautams 2026 metais atvykti į Lietuvą ir Plungę, kad ukrainiečių vaikai nors trumpam pabėgtų nuo karo baisumų.

POČAJIVO LAVRA – PRABANGA TVISKANTIS VIENUOLYNAS. AR REIKIA TOKIO TIKINTIESIEMS?

Dar prieš kelionę su ukrainiečiais buvome sutarę, ką norėsime pamatyti jų šalyje. Tad viešnagai įpusėjus, Igoris mums surengė kultūrinę, istorinę pažinimo ekskursiją į Počajivo lavrą

(vienuolyną), Dubiną ir Lucką, kur Liuberto pilyje seniai seniai turėjo būti karunuotas Lietuvos kunigaikštis Vytautas Didysis. Deja, karūnos jam taip ir neteko pasimatuoti: nežinia, ar vokiečiai nepristatė, ar lenkų kunigaikščiai nugvelbė – tegul istorikai aiškinasi ir ieško galų.

Apie kelius Ukrainoje rašiau pirmoje straipsnio dalyje, tačiau vis išlenda keletas įdomesnių pastebėjimų. Važiuojant per miestelius, jau iš tolo matosi prie pėsčiųjų perėjų stovintys žalsvai nudažyti žmogeliukai: taip ukrainiečiai persspėja vairuotojus, kad būtų atidūs prie pėsčiųjų perėjų. Nežinau, ar tai veikia, bet man pasirodė, kad niekas nekreipia į tai dėmesio. Ir pats eidamas per pėsčiųjų perėją ten nesijausčiau saugus – kiek pastebėjome, vairuotojai, net iš toli pamatę pėstįjį, nėra suinteresuoti sustoti ir jį praleisti...

Počajivo lavra mus pasitiko rūke, tad iš tolo pamatyti jos didybės, kaip sakė Igoris, nebuvo galimybės. Bet tai kompensavo apsilankymas jos teritorijoje ir ypač viduje.

Įėjimas – pagrindinis keliukas – mus nukėlė į senus laikus, kai prie bažnyčių ar kur miestuose prie žmonių susibūrimų vietų galėjai sutikti aibę varguolių, prašančių išmaldos.

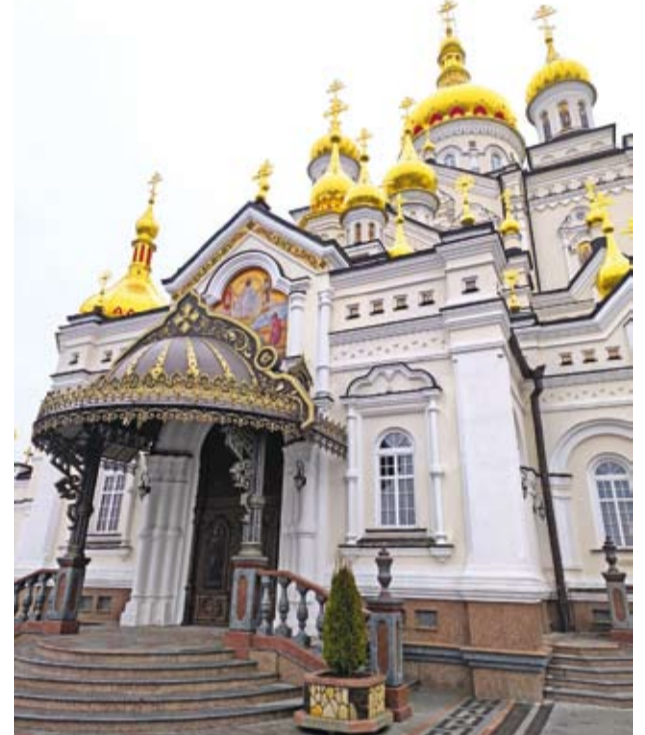
Kylant į kalną, mus kalbino ir pinigų (ne maisto ar ko kitko, bet tik pinigų) prašė gulintis žmogelis – galėjai pamanyti, kad jis suluošintas, nepaeinantis... Kiek jam išties reikėjo paramos, sunku pasakyti, bet išeidami iš vienuolyno nustebome, kai žmogelis lyg niekur nieko atsistojo, susirinko daiktus ir kažkur nužingsniavo...

Počajivo lavra (ukr. Почаївська Свято-Успенська Лавра) – pravoslavy vienuolynas, pastatytas ant 60 m aukščio kalvos Počajive, Ternopilio srityje, Ukrainoje, apie 50 km nuo Ternopilio. Tai didžiausia šventykla Voluinėje, laikoma viena švenčiausių vietų stačiatikiams Vakarų Ukrainoje. Pirmąkart Počajivo vienuolynas paminėtas 1527 m., mongolų invazijos metu.

Įeinančius į vienuolyną pasitinka išmaldos prašantis žmogelis.

Počajivo lavra – prabanga tviskantis vienuolynas.

Kitoje pusėje išmaldos kariškiams (!) prašė vidutinio amžiaus moteriškė. Nežinau, ar tikrai ji rinko pinigus fronte esantiems kariams, bet tokių prašytojų teko sutikti daug kur: Ternopilio centre, parduotuvėse ir prie lankytinų vietų. Aš skeptiškai žiūrėjau į tokius prašytojus, nes patikrinti, kur nukeliauja paaukoti pinigai – neįmanoma, o ir prašytojai nekėlė pasitikėjimo.

Tad apsiriboję mandagiu lietuvišku atsisakymu aukoti, nužingsniavome į pastatus. Net žandikauliai atvipo iš nuostabos matant bažnytinius turtus ir mąstant, ar viso to reikia maldininkams

ir tikintiesiems. Juolab, kad nė milijoninės to turto dalies ar dalelės kažkodėl niekas nesusiprotėjo investuoti į tikintiesiems skirtus tualetus, kurie kokie buvo šeštajame-septintajame praėjusio šimtmečio amžiuje, tokie ir liko... Kad būtų dar įspūdingiau, prie plastikinių durų prikabino užrašą su aštuntuoju Dievo įsakymu: „Nevok!“ Broliai ir sesės, atidžiai sekite savo daiktus. Gaila, bet šventovėje vietoje lankosi ir nelabai geri žmonės, o vėliau dingsta daiktai.“

Štai taip, nieko nėra šventa ir šventovėje vietoje.

Počajivo vienuolynas

■ NUKELTA Į 12 PSL.

Už norą būti civilizuotame pasaulyje – raketos, dronai, tankai ir mirtys (pabaiga)

ATKELTA ĖŠ 11 PSL. ■

kažkada buvo katalikų – tai simbolizuoja architektūra (bažnyčių bokštai ne apvalūs, o pailgi). Tačiau vėliau ji perėjo Maskvos patriarchato stačiakikiams. Vienuolynas ypač suklestėjo valdant į Rusiją pabėgusiam buvusiam Ukrainos prezidentui Viktorui Janukovičiui. Buvo skirtos milžiniškos lėšos (ko gero, milijardai), ir šalia išdygo auksu tviskanti pravoslaviška katedra, požeminiai pastatai ir t. t.

Jeigu kas manote, kad esant matę prabangą, tai vertėtų apsilankyti Počajivo vienuolyne. Kai V. Janukovičius spruko pas okupantus, buvo paviešinti jo turtai su auksiniais klozetais, nuosavu zoologijos sodu ir pan. Ukrainiečiai juokauja, kad pusę sumos, kurią pabėgėlis buvęs prezidentas skyrė šiam vienuolynui, korupciniais kanalais grįžo pas jį ir tapo jo turtais.

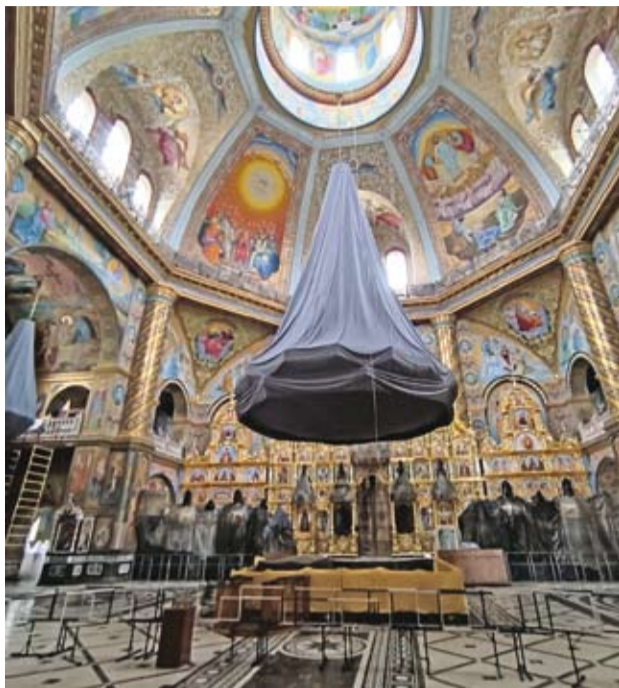
Šis vienuolynas iki karo buvo labai mėgstamas Rusijos stačiatikų patriarcho Kirilo ir jam pavaldžios svitos. Bet karui pasidėjus rojaus kampelis užsidarė.

Naujai pastatyta pravoslavų katedra savo didingumu, puošyba, turtais, auksu atima žadą. Vien ko vertas kambario dydžio auksinis šviestuvas! O ant sienų ir lubų esantys šventųjų paveiksai kerį ne tik didingumu, bet verčia pagalvoti, kokį neįkainojamą turtą matai. Ir... mes galvojome, kad visa tai išpaįšta, tad dar labiau išpūtėme akis sužinoję, kad visa tai sudėliota iš skirtingų spalvų akmenų! Bandžiau išsiaiškinti, kiek metų truko tai padaryti ir kiek meistrų reikėjo, kad sukurtų tokius šedevrus. Pasirodo, kad ilgai netruko – keletą metų...

Kaip pasakojo Igoris, šis vienuolynas sutraukia daugybę tikinčiųjų – dėl to jo teritorija didelė, o lauke įrengtos pamaldoms skirtos aikštės. Šalia pastatytos net valgyklos maldininkams – tai rodo, kad žmonių čia būna ne po tūkstantį ar du.

Pritrenkti vienuolyno didybės, net nepasidomėjome, kiek jame vienuolių. Ir visai nebestebino, kad kai kurie jų važinėjo po teritoriją motoroleriais ar mašinomis, kurios tikrai ne iš pigiųjų.

Prieš užeidamas į vienuolyno parduotuvę, atkreipiau dėmesį, kad keturi jauni vienuoliai su autokaru iš sunkvežimio kėlė ir į „požeminį miestą“ vežė maistą: bulves, įvairias

Auksinis kambario dydžio šviestuvas (deja, uždengtas).

Visos freskos sulipdytos iš spalvotų akmenų.

daržoves ir kt. Tad mintyse bandžiau apskaičiuoti, kad jei maistas čia pristatomas sunkvežimiais, kiek ten gyvena vienuolių?

BENDRA ISTORIJA, KURI MUS VIENIJA IR KURIA VISI DIDŽIUOJAMĖS

Tolesnis mūsų kelionės tikslas – grynai istorinis, susijęs su Lietuva ir mums brangiais kunigaikščiais, ypač Vytautu Didžiuoju – Luckas su Liuberto pilimi.

Pakeliui į Lucką mes sustojome pavalgyti Dubne, kuris irgi gali pasigirti didinga tvirtove. Apie pačiame centre esančią valgyklą,

skanų, nebrangų, įvairų maistą jau rašiau prieš tai.

Kol kiti valgė, aš suspėjau nužingsniuoti iki centro, kur, kaip ir visuose miesteliuose, mane pasitiko vaizdai, primenantys, kad šalis gyvena karo sąlygomis. Pačiame centre, prie karžygio paminklo, – stendai su fronte žuvusių Dubno vyrų atvaizdais. Ir gėlės žuvusiems.

Jau gerokai popiet pasiekėme Lucką, kur mus pasitiko didinga Liuberto pilis bei... viešbutis su restoranu „Vytauto karūna“.

Prieš apsilankant pilyje – trumpa ekskursija šalia esančiame gilią senovę menančiame vienuolyne su

požemiais bei suvenyrų kiosku. Įtariu, kad šiai suvenyrų parduotuvei tai buvo geriausia mėnesio diena, nes trys lietuviai ten paliko nemažą pinigų sumą.

Dar neįėjus į pilį, mus pasveikino iš toli atžingsniuojantis aukštas žmogus, kuris garsiai šuktelėjo: „O, Vytauto palikuonys atvyko!“ Nustebę susižvalgančiai klausėme, iš kur žino, kad mes iš Lietuvos? Pasak jo, tokie aukšti vyrai – iš Vytauto šalies! Išties, mes visi buvome be kelių centimetrų dvimetiniai...

Mus pasitkęs gidas – buvęs pilies darbuotojas, istorikas, tad jo pravesta ekskursija (dažnokai su humoru) mus nukėlė į didingą Didžiosios Lietuvos ir Lenkijos istoriją, kuria dabar didžiuojasi visos trys šalys.

Įdomu buvo klausytis jo istorijos interpretacijų apie Vytauto Didžiojo karūnavimą ir jo užkulsius (norėjosi ir pasiginčyti), bet savaime suprantama, kad kiekvienos šalies istorikas savaip papasakos tai, kas buvo prieš šešis šimtus metų... Istorikams ir palikime istorijos vingrybes, o mes jau visiškai sutemus patraukėme atgal į Velyka Berezovytsia.

VAIRAVIMAS UKRAINOJE – TIK ŠALTUS NERVUS TURINTIEMS ŽMONĖMS

Jeigu manote, kad vilkikai gali važiuoti tik 90 km/val. greičiu – klystate. Ukrainoje jos lekia 110 be jokių problemų ir dar per miestą! Kai Igorui pasakiau, kad

Liubarto pilis arba Lucko aukštutinė pilis – gynybinių statinių kompleksas Lucke (Ukraina). Kartu su greta esančia Šalutine pilimi sudarė gynybinių statinių kompleksą, kuris šimtmečius saugojusi Haličio-Voluinės sostinę Lucką nuo užpuolikų. Iki Liublino unijos – tai svarbiausia Lietuvos kunigaikščių rezidencija Voluinėje. 1429 m. Kunigaikščių rūmuose (neišliko) įvyko Europos valdovų suvažiavimas.

1331 m. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino sūnus Liubartas vedė Haličio-Voluinės kunigaikščio dukterį Agripiną. Kadangi Luckas tuo metu gynybinių įrenginių neturėjo, atvykęs į miestą jis davė nurodymą išardytos medinės pilies vietoje statyti mūrinę. Aštriu kampu išsikūsiame Stryjaus upės sudarytame pusiasalyje gerai tiko užapvalinta trikampė piliavietė, apsaugota aukštomis sienomis ir gynybiniais bokštais. Kartu upėje buvo įrengti slenkščiai – tokiu būdu pakeltas vanduo ir apsunkintas patekimas į pilį ne per tiltą. 1340 m. Liubartas išrenkamas Haličio-Volynės didžiuoju kunigaikščiu ir perkelia kunigaikštystės sostinę iš Vladimiro į Lucką, taip galutinai įsikurdamas pastarajame mieste.

Po Liubarto mirties pilies vadovu tampa jo sūnus Teodoras. Tuo metu prasidėjęs Lietuvos-Lenkijos karas atnešė permąiną ir į Lucką. 1387 m. į miestą įžengė Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas su dvariškiais, o 1392 m. Luckas galutinai atitenka Lietuvos didžiam kunigaikštystei. Vytautas tiek miestui, tiek ir piliai skiria ypatingą dėmesį, Luckas yra vadinamas pietine LDK sostine. Buvo dar paaukštintos sienos, statomas trečiasis (Valdovo) bokštas. Panaudotų plytų forma ir mūrijimo technologija identiška Vytauto Senajai piliai Gardine, todėl tyrinėtojai mano, kad abiejuose miestuose dirbo tie patys statybininkai. Pertvarkyti buvo ir Valdovų rūmai, kuriuose Vytautas Didysis 1429 m. sušaukė visos Europos valdovų suvažiavimą.

ukrainiečiai pas mus važiuoja tvarkingai, jis atsakė: „Kai jie kerta Ukrainos-ES sieną, pradeda laikytis taisyklių, nes žino, kad pas jus milžiniška baudos, gali konfiskuoti mašiną.“

Fūros kaip fūros, bet kai lengvosios mašinos skraido

dar didesniais greičiais, tai tikrai nesijauti saugiai. Važiuodamas su Igoriu ir sėdėdamas priekyje beveik visada būdavau įsitempęs, kojomis įsiremęs į mašinos priekį, o rankomis įsikibęs į duris. Nejauku būdavo, kai 120 km/val. greičiu lėkdamas priešpriešais (vos prieš 150–200 m) atstumu posūkyje ar įkalnėje susitikdavai su tokiu pat vairuotoju...

Nors per kelionę neteko matyti daug avarių, tačiau užteko ir kelių, kad suprastum beprasme žūtį vairuotojų, kurie nepaiso greičio. Galų gale man niekas taip ir nepaaiškino, kur visi taip skuba ir lekia...

PASKUTINIAI AKORDAI – ĮDOMŪS „BALANDĖLIAI“, TURGUS IR NEGAILESTINGI LENKŲ MUITININKAI

Kelionei einant į pabaigą, mus priėmė Ternopilio srities skautai: smagu buvo susipažinti, pasidalinti patirtimi ir pabendrauti.

Dienos metu būtinai tu-

Sovietinius laikus primenančius tualetus puošia užrašas „Nevok!“

Šalia Liubarto pilies Lucke – viešbutis ir restoranas „Vytauto karūna“.

■ NUKELTA Į 13 PSL.

ATKELTA ĖŠ 12 PSL. ■

rėjome apsilankyti turguje: reikėjo lauktuvių pripirkti ir pažiūrėti kainas. Galiu drąsiai pasakyti, kad jei mūsų močiutės būtų buvusios su mumis, tai pusę turgaus būtų išpirkusios: kainos tiesiog viliojo... Ypač sėklų ir vaisių.

Aišku, tvarka ir produktų saugumu čia niekas nesirūpino, bet tai netrukė mums įsigyti kai kurių prekių.

Na, o vakare laukė atsisveikinimas su Velyka Berezovytsia skautų vadovais, su kuriais, vaišindamiesi didžiulėmis picomis, aptarėme mūsų kelionę, prisiminėme jų viešnagę Lietuvoje, pasidalijome pastebėjimais ir linkėjimais. Ir, be abejo, sutarėme vėl susitikti.

Apie maistą, kainas straipsnyje rašiau nemažai. Visgi dar vieną dalyką būtina paminėti.

Mus prigludę ir globoje Igoris su Oksana pamalondavo mus vakarieniėmis. Ir štai vieną vakarą jie pasakė, kad padarys „balandėlių“. Ar mes žinome, kas jie tokie ir ar valgysime? „Kaipgi ne, aišku, žinome ir valgome“, – atsakėme. Ir štai vakare jie mums atneša katiliuką su... Ne, ne, nepagalvokite, kad su tikrais balandėliais! Viduje buvo maži trikampiai suktinukai! Pamenu, kad, žiūrėdami į juos, skaičiavome, po kiek įsidėti, kad užtektų pavalgyti. Taip pat pamenu, kad juos valgėme ir valgėme, nes jie pasirodė velniškai skanūs!

Penktadienio rytą, dar neprašvitus išvykome namo, tikėdamiesi po 14 val. išiesti kojas savo namų lovose. Deja, piktą „pokštą“ šįkart iškrėtė ne naktimis šaudantys rusai, o lenkų muitininkai.

Grįždami atgal pasirinkome kitokį maršrutą, tad Ukrainos-Lenkijos pasienį pasiekėme be nuotykių apie

Bažnyčiose daug kur kabo užrašas „Kalbėk su Dievu, o ne su telefonu“.

Buvęs Liuberto pilies-muziejaus darbuotojas papasakojo ukrainiečių versiją apie Vytauto Didžiojo karūnavimo peripetijas.

Pilyje yra Vytauto Didžiojo paveikslo, esančio Lietuvoje, kopija.

9 val. ryte. Tai laikotarpis, kai Ukrainoje susoja visas: pirma, tuo laikotarpiu keičiasi muitinės ir pasieniečių pamainos, antra – tuo metu visi sustoja ir gieda Ukrainos himną. O po to nesukbėdami eina kas namo, o kas į darbą... Ši procedūra užtrunka iki 2 valandų.

Sėkmingai pralaukę 1,5 valandos, privažiavome Lenkijos pasienį ir muitinę. Gerai nusiteikusi Lenkijos pasienio darbuotoja jokių įtarimų mums nesukėlė ir jau beveik skaičiavome laiką, kada kirtę sieną lėksime autostrada Lietuvos link.

Tačiau mūsų optimizmas netrukus atsimušė į mandagų jos atsisakymą atiduoti

dokumentus. Automobilis buvo nukreiptas į angarą už tvoros: reikalingas pilnas automobilio ir mūsų patikrinimas!

Kolega, buvęs vilkiko

Įėjimas į Ternopilio turgų.

Kartu su Ternopilio skautais ir jų vadovais.

vairuotojas Giedrius iškart pasakė, kad įklimpome ilgam! Kad Giedriaus pasakymas ne iš piršto laužtas, įsitikinome greitai: nors tokių mašinų prie nuodugnios patikros angaro stovėjo keletas, eilė slinko itin lėtai: pajudėdavo pora automobilių per porą valandų. Mums laimė teko įvažiuoti pralaukus beveik penkias su puse valandos. O tada... Visus daiktus teko išimti, pereiti rentgeną, o kur dar nuodugnius daiktų ir mašinos patikrinimas: gal mes vežame narkotikus, ginklus, alkoholį ar šiaip kokią kontrabandą!

Tikrintojai mandagūs, bet labai priekabūs: jau manėme, kad mašiną išardys po varžtelį, o jei mes nepagrįsime kiekvieno daikto turėjimo, tai atims, uždės baudą ir nežinia ką dar padarys.

Visgi po septynių valandų laukimo ir patikros šypsodamiesi lankų muitininkai mus paleido ir palinkėjo geros kelionės.

Nuo Lenkijos pasienio išvykome jau temstant, tad kad ir kiek norėjosi namo, Lietuvą pasiekėme po vidurnakčio, o gimtąją Plungę – apie 4 val. ryto, lygiai po paros nuo išvykimo.

Visą tą laiką mūsų globėjai Igoris su Oksana nesiliovė mus globoję – vis klausdavo, kaip einasi praieiti sieną, vairuoti, ar jau grįžome. Sužinoję, kad įvažiuojame į Lietuvą, padėjo Dievui ir palinkėjo gerai pailsėti.

Na, o mes pamiegoję suksbome dalintis įspūdžiais iš kelionės.

Turguje čia pat sukrauti žuvies ir pieno produktų, taip pat rasi ir konservų, saldinių ir kitko.

Mums patinkančių produktų kainos degalinėje perpus pigiau nei Lietuvoje.

Ukrainietiški balandėliai.

Atminčiai – ukrainiečių dovana – kalendorius, menantis jų viešnagę Lietuvoje, Plungėje.

Burbiškio dvare pražydo pirmosios tulpės – artėja žydėjimo šventė

Daugyvenės kultūros istorijos muziejaus–draustinio Burbiškio dvaro istorijos muziejaus (Radviliškio r.) lankytojus jau džiugina ankstyvųjų veislių tulpės – pirmieji žiedai prasiskleidė balandžio viduryje.

Žiedais saulę ir pavasarį pasveikinusios tulpės – ženklas, kad artėja svarbiausias metų renginys, gegužės 9 dieną vyksiantis Burbiškio dvaro festivalis „Tulpių žydėjimo šventė“.

Šiuo metu Burbiškio dvare žydi maždaug penkiolika ankstyvųjų tulpių veislių. Gėlynas kasdien nusidažo vis daugiau spalvų, žiedų kilimas plečiasi. Pačios pirmosios žiedais nudžiugino smulkutės daugiažiedės tulpės 'Turkestanica', savo grožį išskleidė ir 'Heart's Delight', 'Giuseppe Verdi', 'Scarlet Baby', 'Concerto', 'Corona', 'Princess Household', 'Quebec', 'Turkestanica', 'Partitura' bei kitos.

Vidutinio ankstyvumo veislės jau sukrovė arba dar krauna žiedus – netrukus laukiama ir jų žydėjimo.

Kaip ir kasmet, žydėjimo šventę vainikuos vėlyvųjų veislių tulpių žiedai – šiuo metu jos dar tik auga.

Artėjant šventei, Burbiškio dvaro gėlyne ir parke šimtai tūkstančių žiedų sužydės labai plačia palete: balta, geltona, rožinė, raudona, burgundinė, violetinė spalvomis bei įvairiais atspalviais. Jau dabar spalvingumu bei kvapais neatsilieka ir kiti pavasario žiedai – ima žydėti narcizai, svaiginančiai kvapnūs hiacintai, našlaitės, o parką nuklojo plukių kilimai.

Burbiškio dvaro gėlyne ir parke šiuo metu auginama 573 veislių tulpių kolekcija. Dvaro kolekcija renkama ir puoselėjama nuo 1995 metų – daugiau nei tris dešimtmečius.

Muziejuje auga 16 skirtingų porūšių tulpės: paprastosios ankstyvosios, pilnavidurės ankstyvosios, triumfo, Darvino hibridinės, paprastosios vėlyvosios, lelijažiedės, šerkšnotosios, žaliažiedės, Rembrandto, bijūninės,

papūginės, Kaufmano, Fosterio, daugiažiedės, kalninės-siauralapės tulpės. Visi šie porūšiai pasižymi spalvine gama nuo labai šviesių iki beveik juodų spalvų spektro.

Gėlynas Burbiškio dvare atkurtas ten, kur ir puoselėtas dvaro savininko Mykolo Bažensko. Tulpės gėlyne susodintos pagal XX a. pr. tradiciją – augalus tuo metu sodindavo klombose ir lysvėse. Dvare tulpės buvo auginamos ir XX a. pr. oranžerijoje vazonėliuose. Anksti pavasarį vazonėliai su tulpėmis puošdavo rūmų kambarius ir sales.

Šiandien Burbiškio dvaras – naujam gyvenimui atgimęs paveldo objektas, atspindintis dvaro kūrėjų pasaulėjautą, pasižymintis ypatinga kūrybiška nuotaika, architektūra ir gamtos darna. XIX a. pabaigos – XX a. I pusės atmosfera čia susilieja su šiandienos muziejaus kultūrinėmis misijomis ir kuria natūralų gražių tradicijų tęstinumą. Burbiškio dvaro festivalis „Tulpių žydėjimo šventė“ šiemet vyks jau 25-ą kartą – kasmet šventė lankytojų laukia antrą gegužės šeštadienį. Naujos dvaro tradicijos sumanytojas – buvęs ilgametis muziejaus direktorius Egidijus Prascevičius.

Jubiliejinė šventė gegužės 9 dieną prasidės 12 valandą, atidarymas vyks 13 valandą. Lankytojų lauks gausybė žiedų, atgijęs dvaro gyvenimas su praeitį ir šiuolaikines pramogas sujungiančia programa.

Pagrindinėje festivalio scenoje koncertuos Egidijus Bavikinas, Evelina Sašenko ir pučiamųjų sekstetas „Brass Bravo“ su koncertine programa „Aukštinės Stasio Povilaičio dainos“, grupė „Biplan“, Justinas Jarutis su grupe ir GJan su grupe. Festivalio vedėjas – Leonardas Pobedonoscevas.

Visą festivalio dieną, nuo 12 iki 18 valandos, šventės lankytojus lydės praėjusių šimtmečių atgarsiai, kultūros ir istorijos atspindžiai.

Gros Panevėžio pučiamųjų orkestras „Garsas“, veiks Senosios fotografijos ateljė, šaržus pieš dailininkai, atgīs garsios praeities asmenybės ir Klaipėdos pilies teatro spektaklių personažai. Istorinių šokių šokėjai, senieji instrumentai nukels į skirtingas epochas – nuo baroko ir renesanso iki lengvesnių XIX a. pramogų. Parke veiks senovinių automobilių paroda, dvaro veran-

doje bus eksponuojamos kolekcininko Klemento Sakalausko muzikinės dėžutės ir gramofonai.

Vaikštinės kojūkininkai, edukatoriai siūlys išbandyti įvairiausių žaidimus, veiks lauko kavinės, amatininkų ir kulinarinio paveldo mugė. Ir tai – tik dalis jubiliejinės šventės programos.

Bilieto kaina suaugusiems – 12 eurų, moksleiviams – 6 eurai. Vaikai iki 7 metų įleidžiami nemokamai.

Bilietus galima įsigyti internetu: <https://bilietai.daugyvenesmuziejus.lt/>.

Daugiau informacijos:

www.daugyvenesmuziejus.lt.

Tulpių žiedais muziejus kviečia grožėtis visą žydėjimo laiką, o lankytojų lauks ir daugiau renginių. Šventė tęsis gegužės 10 dieną 14 valandą – Burbiškio dvaro parke skambės atlikėjos Alinos Orlovos ir violončelės koncertinė programa, veiks muzikinių dėžučių ir gramofonų, muziejaus istorijos ir kitos parodos.

Daugyvenės kultūros istorijos muziejaus–draustinio informacija
Lauros Prascevičiūtės nuotr.

„Raineri, šią žiemą privalome susiburti kažkur Prancūzijos Savojoje, netoli Šveicarijos, kažkur, kur niekada nebuvo. Mažame miestelyje, kuriame pilna medžių ir teka upė. Sėdėtume tyloje ir žiūrėtume į dangų, debesis ir paukštį medžiuose. Laiko tiek, kiek nori“.

Iš Marinos Cvetajevos laiško Raineriui Marijai Rilkei, 1926 m.

Iš prancūzų kalbos vertė Genutė Matevičiūtė

Žiema Plungėje, 2022-12-09

Genutės Matevičiūtės nuotr.

Turi pamatyti tai, ko nematei, vėl pamatyti tai, ką jau matei, pavasarį pamatyti tai, ką matei vasarą, dieną pamatyti tai, ką matei naktį, su saule – tai, ką jau matei lyjant lietui, pamatyti žaliuojančius pasėlius, prinokusius vaisius, vietą pakeitusį akmenį, šešėlį, kurio čia nebuvo. Turi grįžti ten, kur jau yra tavo pėdos, jas iš naujo įminti ir šalia jų žengti naujus žingsnius. Turi pradėti kelionę iš naujo. Kaskart.“

José Saramago

Iš ispanų kalbos vertė Genutė Matevičiūtė
Platelių Gaidsalė. Genutės Matevičiūtės nuotr.

BURBIŠKIO DVARO FESTIVALIS
TULPIŲ ŽYDĖJIMO ŠVENTĖ
BURBIŠKIO DVARO PARKE
(Burbiškio k., Pakalniškių sen., Radviliškio r. sav.)
2026 m. gegužės 9 d.

Šventės pradžia – 12 val.
TULPIŲ EKSPOZICIJOS LANKYMAS

13.00 val. – Šventės atidarymas
13.20 val. – Operos solisto **Egidijaus Bavikino**, atlikėjos **Evelinos Sašenko** ir pučiamųjų seksteto „**Brass Bravo**“ koncertinė programa „Aukštinės Stasio Povilaičio dainos“
14.50 val. – Grupės „**Biplan**“ koncertinė programa
16.20 val. – Atlikėjo **Justino Jaručio** su grupe koncertinė programa
17.30 val. – Atlikėjos **GJan** su grupe koncertinė programa
Šventės vedėjas – **Leonardas Pobedonoscevas**

Dvarų istorijos ir kultūros atspindžiai:
12–13 val. pučiamųjų orkestro „Garsas“ koncertas;
12–18 val. istoriniai šokiai, kostiumai, senoji fotografija, teatras, kitos edukacinės veiklos ir pramogos dvaro parke.
Šventėje Jūsų lauks senovinių automobilių, veikiančių muzikinių dėžučių, gramofonų ir kitos parodos, tautodailininkų, amatininkų bei kulinarinio paveldo gaminių mugė.

BILIETO KAINA: suaugusiems – 12 Eur, moksleiviams – 6 Eur. Vaikai iki 7 metų įleidžiami nemokamai.

Gegužės 10 d.
14.00 val. – Atlikėjos **Alinos Orlovos** ir violončelės koncertinė programa
9–18 val. veikiančių muzikinių dėžučių, gramofonų ir kitos parodos
BILIETO KAINA: suaugusiems – 7 Eur, moksleiviams, studentams, neįgaliesiems, pensininkams – 5 Eur. Vaikai iki 7 metų įleidžiami nemokamai

Bilietai: www.daugyvenesmuziejus.lt
Išsamesnė informacija tel. 0 422 56 110

DAILIUOJI

Literatūra

KETVĖRTĖIJĖ „VABALIOKĀ“

Platelėškis Kleinauskis Alberts (1938–2011) ėšlėda tris žemaitėškā parašita ruomana „Vabaliukai“ kningas. „Žemaičių saulutė“ jau bova pateikosi ėštrauka ėš tuo ruomana. Vo dabā spausdėnams ketvėrtuosės kningas (2011 m.) teksts – jau ėš ronkraštė.

ATKELTA ĖŠ NR. 3 (895).

Dvė nedielės Sėmuons nesėroková, nesėseivėkėna, krautovie borbteliedava kažkon, atėdoudava pėninus, ėštraukdava atpėdiou. Tretė nedielė Sėmuons pradiejė rokoutėis so savėm:

- Ak to nakabi, nakabi, kon aš tau bluoga padėrbau, - sau po nuosė mormiejė Sėmuons, - kon aš tau ėšjiediau, ka to moni tėp sodrapalėjė. Kolkuožė trėidėklės netorietė esi paskotėnis obags, pamiegink tamė bambarinė trėidėklė ėššertė, pamatiso kãp tau dousės. Netarnavau pas tavi ož vaiki, a somdėni, nereikiejė moni tėp pãtvarkitė, jėgo aš ėšsprėdau ėš kolkuoza, daug kas tėp nuorieto padėrbtė.

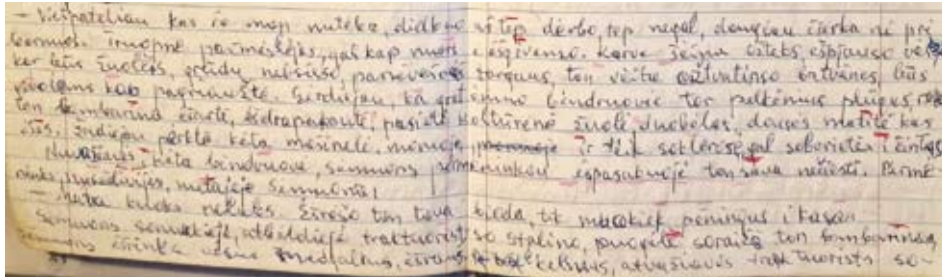
Pradiejė Sėmuons ėš tuos altaracėjės kaštavuo tė sėlvestrėnė, pėrmiausė po ėierkelė, paskiau so gėmėnaitės ė pliečka ėšloldava. Siki botelko ne-

šėns atsėvėlka, anū ne-ėšvarė. Atėdava Cėlė so Baltramiejaus muotrėško, ka Sėmuons nusėspakajito, nieks nepadiejė, ons laikies sava, sunkė ė gėvuolelius beaptarnaudava. Pasklėda po suoda tuokės ruodas, ka pėrmėninks pradiejė aiškintė:

- Patvarkiau Sėmuona, nebvakštios snapa ožrėitės.

Atsėboda Sėmuons dã nepėlnã ėšsėblondės, ė pajota, lig kas anam so šliego par makaulė bũto ožtvatėjės.

- Viešpateliau, kas ė mon nutėka, dielkuo aš tėp dėrbo, tėp negal, daugiau ėierka ni pri bornuos. Truopnė parmėslėjės, gal kãp nuors ėr ėšgėvėnso. Karvė šėina ožteks, ėšpjauso vėsor, kor bũs žuolies, grūdũ nebsieso, parsėvešo ėš torgaus, ton vėita ožtvatinso batvėnės, bũs gėvuolems kon pagriaužtė. Gėrdiejau, ka gretėmuo bėndruovie tor pelkėnius

Ėš ruomana „Vabaliukai“ ketvėrtuosės kningas ronkraštė.

plėgus, rėk ton bambarina ėšartė, ėšdrapakoutė, pasietė kultūrėnė žuolė, duobėlus, dousės matitė, kas ėšės. Žadiejau pėrktė kėta mašinėlė, monuojė ėr tėik soklerosi, gal sobėrietė ė ėintas.

Nuvažiavės ė kėta bėndruovė, Sėmuons pėrmėninkou ėšpasakuojė ton sava neėiesti. Pėrmėninks, nusėdėivėjės, nutajėjė Sėmuona:

- Matã kuoks nelabs. Ėšrėšo ton tava bieda, tik muokiek pėningus ė kasa.

Sėmuons somuokiejė, atbėldiejė traktuorists so Stalino, puogėlė soraižė ton bambarina, Sėmuons ėšrinka vėsus medgalius, ėšrausė kelmus, atvažiavės traktuorists soliekštiava, Sėmuons ėšvalkiuojė velienas, atvažiavės treti karta traktuorists soakiejė ė gava nu Sėmuona „unt saldaiui“ ė sėlvestrėnės botelkelė.

Sėmuons ėš torgaus parsėvežė žuolies, duobėlũ sieklu, puomacnė anas ėšbarstė. Pasėtaikė pruoga, pėrmėninks bova ėkskorsėjuo, brėgadiėrios davė arkli, Baltramiejos so akietiems pakavuojė ėšbarstita siekla. Balėka lauktė

kas ėš tuo ėšės.

Pėrmās metās ėšdėga pėktžuolės. Sėmuons lėda anuoms prakostė, paskiau anas so dalgio nuriežė, ka anuos daugiau nebipasėruodito. Sėmuons dalgi tėik idarbėna, neblėka aplinkou juokiuos žuolies, kas tik pavadėna, vėsus apipjuovė, šėina ėšdžiuovėna sava kėimalie. Nepardavė Sėmuons dailiaveidiu ė maista, pats anas pariežė, pats sosūdė ė bačka, sau pasėlėka tik kuogalvės ėr atgalius, pats ėšriežė nudžiūvosės uobėlės, pats vėskon ėšrūkė so anuoms partraukdamas dã so kadagės, torgou žmuonelė vėskon ėšpėrka.

Ontra meta tėik priauga žuolies, maluonė bova ė pasėveizietė. Teka Sėmuonou pėrktė ontra trėidėklė, so tuokio tešmėnio, ka ons žemė vėlkuos.

Pamatė pėrmėninka, suoduos žmuonelė joukas ė pėrstus ruoda sakidamė:

- Matã kuoks gers tas mūsã pėrmėninks. Sėmuons anam ni bruolis, ni gėmėnaitis, ni sosieds, vo kuokė ganėkla itaisė, ka Sėmuonou teka pėrktė

šviežė karvė, magaričiuoms ė uoška isėgitė.

- Viešpateliau, kãp bistrė biegtė ėiesos, jug tas vėka priš tris metus, kon aš so tās atsėmėnėmās, bova tėp, kãp bova, - atsėkielės somormiejė Sėmuons, pradiedams naujė dėina, naujus darbus.

----- // -----

- Pažadiejė, rėk vikdītė vėriausiuosės bugalterkas prisakėmus, - somormiejė Cėlė, - rėk važioutė ė apilinkė, pas pėrmėninka, tor ėr ons kou nuors prisėdietė.

Ėšsėvežosi ėš jaujės važiavėma priemuoėnė, patėkrėnosė padongas, pasėjiemosi terbėkė, pėningelius, Cėlė ėšmėniuojė ė apilinkė. Nelabã tuolėi ta apilinkė, vėstėik Cėlė atsėjuovėjė pėškoudama.

Pasėstatiou po longās teknika, diel vėsa pėkta so spėnalė sojungosi tekėni so riemo, ka kuoks pargalvis ton dvėrati nenujuoto, Cėlė atėdarė sekretuorės kamaras doris ė pasakė:

- Sveikė.

Sekretuorė, kažkon tarš-

kėnosė so mašinėlė, nusėdėivėjė:

- Labas, Celestina, ėš kor to baatsėradã, kas banutėka?

- A pėrmėninks ėr? - ožklausė Cėlė.

- Sied kabinietė, bat anuo negal trokintė, ons ruošas sesėjė. Sakik monėi, aš kou nuors galo pamãitė, - ėšaiškėna sekretuorė.

Cėlė nieka nesakios, apsėsoka vėituo ėr ėšejė. Pasėbarškėna ė pėrmėninka kamaras doris, ėšgėrdosi „prašuo“, atėdarė anas ėr apreiskė:

- Laba dėina, pėrmėninkė.

Pėrmėninks, pakielės galva nu puopieriu, nusėdėivėjė:

- Labas, Celestina, nesėnė veiziejuo par longa rũta, nieka interesna nepatiemėjuo. Sieskės, Celestina, sakik, kuokėi viejė tavi atpūtė, tik trumpiau, labã netoro ėiesa, rituo rajuoona sesėjė, matã kėik ėe darba, - pliaukšteliejė par bunta puopieriu.

- Gerã, pėrmėninkė, pasėstėngso, - ožgarėntava Cėlė, - neoželga muokslėnėčės dėrektuoriou soėt pėncėjė. Reikieto anon kãp priklausa pavincėvuotė, gal ėr apilinkė kou nuors prisėdieto.

- Galieto, - garėntava pėrmėninks, - torem tuoki medgriauži, ons mums ė pamačis.

BŪS DAUGIAU.

Žemaitė

Kaliėdas

ATKELTA ĖŠ NR. 3 (895).

Taisies jau vėsė goltė. Jozelė dã tabvuozuo:

- Juonis žadiejė prižadintė, no ons neprižadins, tik joukãs tičiuoms prižadiejė. Marė ni tuo tėik nežadins, dã tičiuoms pamažo vãkšėčiuos... rėk patem pasėrũpintė nemėiguotė...

No, ė somėslėjė Jozelė. Mamas kailėniokus pakabėnuos pri doru, nagėnės ont kuoju pasėtaisė, aptompė, ėerkasėnės kelnėkės apsėvėlka, sava kailėniokus ont galvuos ontsėskreibės, nubiega ė kūtė. Po arkliũ ožiedio ėšsėkasė miešlũs sau doubė; šiaudũ kliebi isėvertės, atgolė kãp ė patalus po pat bieroka sniokio, - ė minkštã, ė šėltã. Atsėgolės vuozuo:

- Dabã monės nepalėks: kãp tik doris gėrgžt, Juonis bieroka vestėis, tujaus aš strikt, parliekės tik ė kailėniokus šmũkšt, keporė, - ė gatavs, šast ė ragės... laigo Marė pasėsparda, nebėjau... Arklė rokousės - jug aš netičiuoms ėšgėrsos: ne klausitėis ilindau, bet

tik diel bernieliu mėšiũ... Pasakitom, kamė ėr ožkas tė pėningã, tujaus ėškasės doučiuo sauje mamã ė tetė, batus ėlgãs spindontės aulãs nusėpėrkėčiuo... senotiou naujė pėpka nupėrkėčiuo, Juoniou - armuonika, Marė - a ni paoustitė... Petrėkė dailė lielė pas pauparius maėiau. Juonis priřės bierokou skombala - lingo longo, lingo longo... nakti rėk, ka gėrdietom ėš kelė ėšsėskotė... Sodegs žvakiu, lėmpu - net bažninčė švėties, vo varpã, varguonã lerma kels, net bažninčės longã vėrpieis... vo ka pradies bernielius moštė... dzingt, dzingt pri varguonu ont vėšku... - svajuojė goliedams Jozelė ė stėngies neožmėgtė.

Arklė pašara grukš, grukš ė kuojuoms trėp. Komėlis atsėgolės atsėpūtė. Jozelė galvuo vėsuokėi paveikslã

maišuos. Važioun, ruoduos, lek kãp viejė nešams - ni arklis, ni ragės žemės nepri-gaun; varpã zvanėj, Juonis armuonika liorlėn. Senotis, vondėns atsėgierėis, ka sošoks - „vins!“ ėr aukštėn pašuoka, pėningũ maiša velk; bonda, ruoduos, gana, karvės duobėlũs, lek ėšgintė, skob, vo ni ėš vėitas negal pabiegtė... Vėsakuo matė, vėsakuo patirė ė gėrdiejė, ni ont jautė kailė nesorašitomi. Gėrd - kūtės doris gėrgžt! Jozelė prapliėš akis - saulieta, ispinda, mata - kuoješ batoutas Juonė ėr arklis iješ. Jozelė kniost ė mėsle:

- A jau važiousem? - klaus, liśdams ėš po ožiedė.

- A vel's tavi ėe pakėša? - spjaudies Juonis, net krũpteliejė, - šėritãs vėsus ožpėkėius ėšgraibiau, ons mat kor palindės, mes jau parvažiavoum, tik dabã

važioutė... liek tik nomėi, sostirsi...

Jozelė net ėšsėžiuojė, ruoduos, ni mėgtė neožmėgės, vo ėe saulė jau ėš pėitũ ėškriposi. Parliekės ė truoba, linda ė vėrtovė.

- No, Jozelė, kuo to nesėvėlkã monã kailėniokãs? - paklausė mama, korstidama ogni. - A nešalta bova so bornuoselio?

- Kam tuo bornuoselė anam kūtė po ožiedio, - atsėlėipė Juonis ėš truobuos.

Jiemė pasakuotė, kãp ivedės ė kūtė arkli parvažiavės, vo Jozelė ėš po ožiedė, kėšdams galva, paklausės: „A jau važiousem?..“. Vėsė pradiejė jouktėis.

- Linda po ožiedė vãks arkliũ ruodas klausitėis, - joukies tetė. - Kon tavėi pasakė šėrmuojė, a žadiejė komėlioka atvestė?

- Kãp tuos bernieliu mė-

šės ėšruodė?..

- Šiemmarginės a rokavuos?

- Vėna mat pri šolėnės prigierė ėr ožmėga.

Vėins žuodi, kėts žuodi, vo Jozelė ėš apmauda ė sarmatas, ilindės ė kertė, šniorkšėčiuo.

- Kuo jũs ėe vãka veikat ligo pėimėnis, - sobarė mama. - Jozelė, nebũk dorns, špėga vėsims... ėšmėiguojė gerã, būtomi sošalės, prauskės borna, jiesem pėitus. Nežėnuojau, bũc posrītės pažadėnos.

Padrėnsint Jozelė nusėprausė, šloustidamuos sikiu ėr ašaras nubraukė. Par pėitus šnekiejuos, pasakuojuos, kas kon matės šėritãs, kon ožtie-mėjės, kãp bažninčė ėšriedita, kãp konėgs ož šnapšė baries, kãp Palobis, bamoštravuo-dams arkli, so ragiems ė griuovi ivėrtės, Jasotiou skombala nu arklė pavuogė. ė Godelius konėga ėšlakėna.

Vėsė tėik vėsakuo matė, vėsakuo gėrdiejė, Jozelė tik springst, sikiu so kogelio ašaras rin, tik sava mėigieli apgailestaun.

Ė pavakarė, apsėžigiavė, viel vėsė sosėrinka ė truoba. Senotis, apėntãs kantiėkas pasėsklėdės, tarė:

- No, vãkã! bernielius ožtrauksem.

Ontsėdiejės akoliuorius,

pradiejė kvarktė:

Gol šėndėina

Jau ont šėina

Karalaitis šiuo svieta.

Ėšganitas

Ėr rieditas, -

Aprėnk sau prasta vieta.

Pėimėnelė,

Atbiekite,

Anam linksmai

Giedokite, -

Naujiena negėrdieta!..

Ėš pradės pamažo gėiduojė, paskiaus tetė so Juonio kãp sošoks - „naujiena negėrdieta!“, ta net stėklã longūs dzirrr! Bagėidont ėnėšės veėerė - so smetuono šėldita alaus, ė balta piraga paraikė. Kas nuoriejė, gėrė alo so douno. Pajiedės Juonis jiemė armuonika liorlintė, mat ėšsėelgės, jug par advėnta senotis nelėda grajitė. Tujaus atsėrada pėimėnũ, vãkũ, ėš suodas vaikiu; mergelės par vėrtovė solinda, atejė ė Šokis, oustus papūtės. Mama pastatė šalta alaus ozbuona, skleinĩčės; lėipė tetė ėpėltė alaus sosiedou Šokiou, ėšnešė vėsa krepši sũrmalkiu; padiejosi ont stala, tarė:

- Augosti, pakabink sũrmalki griaužtė, kuo ėe vãkã dikã siedies.

BŪS DAUGIAU.

ZABĖTIENĖ Dalė

Varžitovės „Pri ėlgūju peiliu“

Balondė 10 d. Skouda rajuona savėvaldībės Ruomoalda Granauskė vėišuoje bėbliotekuo bova tradicėnės – jau trečiuosės – žemaitėšku anekduotu pasakuoju varžitovės „Pri ėlgūju peiliu“.

Šin karta varžies pėnkė anekduotu pasakuojuojė: skoudėškė Mėnelga Vaidis,

Rėitavėškė Tuolėniėnė Regina.

Vainuors Stasis ėr Matotis Tuomis, rėitavėškė Tuolėniėnė Regina ėr tauragėškė (truopniau sakont, ėš Pagramontė) Narmontienė Bėrota. Varžitovies bova trīs ožejėmā. Kuožnamė kuožnam bova skėrtas 5 mėnotas.

Be publikas pasakuojuojus vertėna vėasai nauji (nebova ni vėina vertėnosė pernā ar ožpernā) bėbliotekas dėrektuoriaus isakėmo sodarėta komisėjė: Skouda rajuona kultūras cėntra Žemaitiu tėtra artistė Bernuotienė Rasa (pėrminėkė), Aleksandrėjės seniūnėjės seniūnė Grėgātienė Sandra ėr Skouda žemaitiu draugėjės tarėbas narīs Tūbėns Arūns.

Ka vertėnėma komisėjė ėšejė „sovestė rezoltatu“, anekduotu galiejė papasakuotė varžitoviu žiūruovā ėr klausėtuojė. Nuors tuokė galėmībė pasėnauduojė ne daug kas: lig pat apduovėnuojėmu anekduotās sosėrinkosėsius linksmėna apėnt varžitoviu dalėvė.

Pamieravos pluojuėmu garsoma (asablėva prougramelė sava muobėliakė toriejė Pitriens Aurelėjės), publikas simpatiju prizos atėteka Narmontienė Bėrotā.

Tretė vėita vertėnėma komisėjė skėrė Tuolėniėnė Regīnā, ontra – Matotiou Tuomiou, pėrma – Vainuorou Stasiou.

Varžitoviu vediejė Zabėtienė Dalė (po kairies) so anekduotu pasakuojuojės.

Bibliothekas dėrektorius Grušos Juons apduovėnuo Narmontienė Bėrotā.

Anekduotu pasakuojuojū varžitovės – vėns ėš dvijū balondė rėngėniū, skėrtū prouzėninka, esejista ėr

scenarista Granauskė Ruomoalda 87-uosiems gėmėma metėniems, anuo kūrībā ėr asmenībė puopoliarinti.

Ontrāsīs – Granauskė Ruomoalda skaitėmā, katrėi vėkst daug seniau, – balondė 24 d. 16.30 val. Ėr anėi būs vėsai netradicėnė: pakvėisem pasėklusitė asablėva koncerta, katrou duovėnuos kaunietīs lūpėnės armuonikelės vėrtuozos Balčėiūns Rimis. Tamė koncertė Granauskė R. kūrėbas paskaitīs dėdėlė krietnė skaituovā – vėdmantėškė Gėrskienė Ruomutė ėr kretingėškis Statkauskis Kuosts. Ta nauduokėties puogo – tuokė rėngėnė Skoudė dā nikumet nier bovė!..

Raugienės Anelės nuotr.

Skouds

Sietuvuos kūlgrinda – ėšskėrtėnė

Varniu regėjuonėnis parks kvėit i vėinintelė gan gerā ėšsauguota kūlės (stombės akmenās) grėsta slapta taka par pelkės vėsu Lietovuo – Sietuvuos kūlgrinda. Bova anū ė pri Medviegalė, ė Kernavie, ė kėtor. No meliuoracėjė anas nusausėna, vo kūlius ėšronkliuojė žmuonis.

Po vondėnio pakavuotas kūlgrindas padiejė ėšsėsauguotė nu neprieteliu, ožvės par križėiviu poldėnėjumus. Anuos ėr pamėnavuotas XIII-XIV o. Ordina metraštiūs, kara keliū aprašėmūs. No ėr atradėš ton slapta taka križėininks so sava sunkės šarvās tuolėi nenubrėda – žingsnis i šuona, ė jau priborboliavā.

Sietuvuos kūlgrinda ėr tarp Medviegalė, Paršpėlė ė Šiuraitiu pėliakalniū. Bova kāp ė kelė ėš Kaltinienu i Tverus atkarpa. Priš šimta metu žmuonis par ton kūlgrinda dar ėr važiavėn i Tverus, i atlaidus. So vėsās ratās, so ketorkinkės vežėmās, – jug kūlės

ėšgrėsts taks ėr lig 8 metru platoma!

Parks api ton kūlgrinda sožėnuojė ėš vėitėniu so sava sunkės šarvās tuolėi nenubrėda – žingsnis i šuona, ė jau priborboliavā.

Turizma sezuons – nu gegožės lig spalė. Par kūlgrinda gal brėstė ė patims, no Varniu regėjuonėnis parks siūluo pasėtartė.

Turistā ėe sožėna, kėik ėr pakėlės vondou, ėe gal gautė ė lazda, katra padies neėškliktė ėš akmenėnė taka. Apronguos kuods – maudėmokā arba šortā. Ė nikuokiū batu! Kas brend so batās – tonkė anus tēn ė palėikt.

Parks tor ė sava gidus, katrėi ved par ton pažintėni taka. Vėins ėš anū – kultūruoluogs ėr edukatuorios Šėdvils Lins, tuo krašta patrėjuots. Ont marškėnelės – ožrašos „Tievėnė Žemaitėjė“. Ekskursėju ė

žėgiu (būn ė naktėniu!) kalba – žemaitiu! Lins joukās ėš turistu, katrėi atvažioun tik pasėveizietė, kāp brend kėtė. Ons tuokius vedōs pri artėmiausė prūda – ė laigo sau veiz. Vo par kūlgrinda brėstė rėk basuoms – ka prisėliestomi pri istuorėjės. Par porvina brėstė ėr sunkė, porvs ėe ėr „rėibos“ – jug križiutė bovėn rėibė. Ka neisėsiorbtom siorblielės – rėk vėn jodintė kuojės. Po žīgė neskobietė valitėis porva ė praustėis – jou nepols koišė. Ė sosėskaičioutė po ekskursėjės rėk, mat ėš dėdėlė būrė vėins kėts ė nebgrīžt, – kāp vėsas žīgė pluonībės aiškėn Lins.

Pažintėnė taka galė žėgeivems ėr ėškasts prūds. Ta vėita sotvarkita – so laiptās, kabinuoms ė soulalės. Par ka dīrekcejė stėngās diel turistu. Jug ne veltou anā ėr skėrts ė Dėdėsis prizos – ož archeuoluogėjės pavelda pritaikima turizmou!

Varniu regėjuonėnė parka nuotr.

Gegožės 9 dėina Biržu Jurgė Bielinė bibliotheka jau pėnkntus metus kvėit rašitė Biržėičiu tarmies diktanta „Kiek tavy yr biržėičia?“. Teksts ėr skaituoms biržėitėškā, vo ožrašitė rėk bėndrėnė lietoviu kalbo.

Gal važioutė i Biržus, vo gal ton dėina prisėjungtė ėr ėš nomieliu – interneto, pri bibliothekas fėisboka paskėruos.

Rašitė gal vėsė – vėsas tarmės ėr gražiausės!

Biržų rajono savivaldybės
Jurgio Bielinio viešojoje bibliotekoje
**BIRŽIEČIŲ TARMĖS
DIKTANTAS**

RENGĖJAS – DRAUGIJA „SAULUTĖ“

LEIDŽIAMAS NUO 1994 M. SPALIO 4 D.

ISSN 1822-6817

RĖMĖJAS –
PLUNGĖS RAJONO
SAVIVALDYBĖ

Draugijos „Saulutė“ 2026 m. projektas „Gyva kalba – gyva tauta“, skirtas Žemaitiško rašto metams.

Draugijos „Saulutė“ 2026 m. projektas „Iš žemaičių žemės atėję“.

Redaktorė
Kristina Paulauskaitė

Leidėjas
Ž. Pilitausko IV (Nr. 680008)
Slyvų g. 8, Kaušėnai, 90175
Plungės r.
Tel. +370 682 56 996.

„Žemaičių saulutės“ bendradarbiai:
Alma Riebzdaitė, Nijolė Jankuvienė,
Dalia Šimkutė, Virginija Liutikaitė, Otilija Juozapaitienė, Aldona Kuprelytė,
Lidija Šimkutė (Australija), Genutė Matevičiūtė, Kristina Pilitauskienė,
Kęstutis Vaitkus, Zita Jonušaitė, Alma Šakienė.

Partneris: Plungės viešoji biblioteka

Spaudė Ignatų spaustuvė
ul. Przemysłowa 26, 16-001 Kleosin

Straipsnių ir laiškų autorių
nuomonės gali nesutapti su
redakcijos nuomone.

Maketavo Žydrūnas Pilitauskas

Tiražas – 1000 egz.

Laisvės al. 19,
LT-90157 Plungė
Tel. +370 614 65 329.
e. p.
zemsaulute@gmail.com